

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

***Volnočasové aktivity chlapců z pohledu vychovatelů v
Husově domově***

Bakalářská práce

Autor: Miloš Petr DiS.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v
etopedických zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková

Hradec Králové:

2023

Zadání bakalářské práce

Autor: Miloš Petr, DiS.

Studium: P20K0305

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Název bakalářské práce: Volnočasové aktivity chlapců z pohledu vychovatelů v Husově domově

Název bakalářské práce AJ: Boys freetime activities from Husův domov educator's point of view

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami chlapců z pohledu vychovatelů ve výchovném ústavu v Husově domově. V teoretické části se věnuje vymezení pojmů volný čas a volnočasové aktivity, výchovné zařízení ústavní výchovy a charakteristice dospívání chlapců a jejich diagnóz, které se u nich ve výchovném ústavu vyskytují. Empirická část je řešena kvalitativní strategií formou polostrukturovaného rozhovoru s respondenty z řad vychovatelů. Cílem práce je zjistit, jaký je přínos volnočasových aktivit ve výchovném ústavu z pohledu vychovatelů.

Michal Kaplánek, Volný čas - prostor k seberealizaci, Hradec Králové, Gaudeamus, 2008

Helena Pacnerová a kolektiv, Standarty kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče, Praha, Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015

Oldřich Matoušek, Dospívání chlapců v Čechách a na Moravě, Praha, Portál, 1997.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková

Oponent: Mgr. et Mgr. Stanislava Svoboda Hoferková, Ph.D., LL.M.

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Miletíně dne

.....

Poděkování

Děkuji především vedoucí práce Mgr. Aleně Knotkové, za odborné vedení práce, poskytování rad, citlivý přístup a trpělivost. Zároveň děkuji všem respondentům z řad vychovatelů v Husově domově, za jejich upřímnost a ochotu při rozhovorech.

Anotace

Petr, Miloš. Volnočasové aktivity chlapců z pohledu vychovatelů v Husově domově. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 50 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem volnočasových aktivit chlapců ve výchovném ústavu Husova domova ve Dvoře Králové nad Labem. V teoretické části bakalářské práce jsou charakterizovány pojmy k dané problematice, volný čas a volnočasové aktivity, ústavní výchova a zařízení ústavní výchovy a dospívání chlapců a poruchy, které se u nich vyskytují. Empirická část byla provedena pomocí rozhovorů s vychovateli, kteří dlouhodobě pracují v Husově domově. Cílem bylo zjistit, jak probíhají volnočasové aktivity chlapců v Husově domově. Dále jaké volnočasové aktivity chlapcům připravují vychovatelé při odpoledních programech. Bakalářská práce se zabývá pozitivou volnočasových aktivit chlapců a riziky, které mohou během nich nastat. Bylo zjištěno, jakými způsoby pomáhají volnočasové aktivity v rozvoji osobností chlapců a jestli i pomáhají k jejich nápravě. Je důležité, aby chlapci volný čas trávili smysluplně a získané poznatky využili i v budoucím životě. V empirické části bakalářské práce je dále popsáno prostředí Husova domova a jednotlivé výzkumné otázky. Získané poznatky jsou zaznamenány ve výsledcích výzkumného šetření a v závěru bakalářské práce.

Klíčová slova: Volný čas, výchovný ústav, dospívání chlapců

Annotation

Petr, Miloš. Leisure activities of boys from the point of view of educators in Husův domov. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 50 pp. Bachelor thesis.

The bachelor's thesis deals with the topic of free-time activities of boys in the educational institution of Husův domov in Dvůr Králové nad Labem. In the theoretical part of the bachelor's thesis, concepts related to the given issue, free time, free time activities, institutional education and institutions for the institutional education, adolescence of boys and the disorders that occur in them are characterized. The empirical part was conducted using interviews with educators who have been working in Hus's home for a long time. The aim was to find out how the leisure activities of the boys in Husův domov are going. Furthermore, what kind of free time activities do the educators prepare for the boys during the afternoon programs. The bachelor's thesis deals with the positives of boys' leisure activities and the risks that may occur during them. It was determined in what ways leisure activities help in the development of boys' personalities and if they help to correct them. It is important that the boys spend their free time meaningfully and use the acquired knowledge in their future life. In the empirical part of the bachelor's thesis, the environment of Hus's home and individual research questions are further described. The gained knowledge is recorded in the results of the research investigation and in the conclusion of the bachelor's thesis.

Keywords: Free time, educational institution, boys' adolescence

Obsah

Úvod.....	9
1 Volný čas a volnočasové aktivity	11
1.1 Nedostatek volného času na úkor práce	13
1.2 Volný čas jako životní styl dospívajících chlapců	14
1.3 Zážitková pedagogika jako trend výchovy ve volném čas.....	16
1.4 Volnočasové aktivity při práci ve výchovném ústavu.....	17
2 Ústavní výchova a její typy zařízení.....	20
2.1 Ústavní výchova.....	20
2.2 Ochranná výchova.....	21
2.3 Zařízení ústavní výchovy	22
2.3.1 Diagnostický ústav	23
2.3.2 Dětský domov.....	25
2.3.3 Dětský domov se školou.....	26
2.3.4 Výchovný ústav	26
3 Dospívání a vybrané poruchy	28
3.1 Adolescence.....	29
3.2 Poruchy socializace u dospívajících.....	29
3.3 Poruchy učení a chování.....	30
3.4 ADHD	32
3.5 Autismus.....	33
3.6 Mentální retardace	34
4 Výzkumné šetření	36
4.1 Cíle a charakteristika výzkumných otázek.....	36
4.2 Výzkumná metoda.....	40
4.3 Charakteristika prostředí	40
4.3.1 Život chlapců ve výchovném ústavu	42

4.3.2 Trávení volného času v Husově domově.....	43
4.4 Analýza dat otevřeného kódování	48
4.5 Výsledky výzkumného šetření	53
Diskuse	63
Závěr.....	66
Zdroje	69
Seznam příloh.....	73

Úvod

Téma bakalářské práce jsem si zvolil, protože se zajímám o volnočasové aktivity a chtěl jsem zjistit, zda se ve výchovných ústavech dostává dospívajícím chlapcům dostatek příležitostí k volnočasovým aktivitám. Vybral jsem si zařízení pro výzkum výchovný ústav Husův domov, který se nachází ve Dvoře Králové nad Labem. Zde jsou umístěni chlapci na příkaz soudu, kteří mají neurologické, psychické, či psychiatrické poškození, plus provedli nějaký delikt. Vyskytují se tam chlapci od 15 do 18 let, výjimečně do 19 let. Chlapci zde mají nařízenou ochrannou léčbu. Proto by měly být volnočasové aktivity smyslem jejich života a zároveň by měly sloužit jako nástroj prevence před patologickými vlivy. Ve svém volném čase by se chlapci měli zdokonalovat ve svých dovednostech a zároveň by se měli učit věci nové. Ve výchovném zařízení by měli být vychovatelé z řad profesionálů, kteří dobře vědí, jak správně mají s danými chlapci pracovat. Většina chlapců z výchovného ústavu v Husově domově pochází ze sociálně patologického rodinného prostředí, kde jejich výchova byla značně zanedbávána a nebo dokonce byli chlapci vedeni k trestné činnosti. Chlapci se dopouštěli záškoláctví, poškozování cizích věcí, pití alkoholických nápojů, kouření cigaret a dokonce i užívání drog. Jejich delikty zasahovaly i do rizikového sexuálního chování. Převážně chlapci z rodinného prostředí svůj volný čas trávili pasivně. Většinou byli členy party, s kterou páchali trestnou činnost. Nemohli mít radost z dobrých věcí, poněvadž jejich životní styl je vedl na opačnou cestu. Většinou se toulali po okolí a jejich výchova byla značně neorganizovaná a velmi zanedbávaná. Většina z chlapců má velké mezery, co se týče vzdělávání a vědomostí, které by měli ve svém věku mít. Někteří z nich mají velké mezery ve čtení, sotva umějí základní počty a mají minimální znalosti ze všeobecného přehledu.

Je zapotřebí, aby tito chlapci dostali prvotřídní pedagogickou výchovu, která je nasměruje k jejich rozvoji osobnosti. K tomuto účelu v Husově domově pomáhá zkušený tým vychovatelů, který vede chlapce k jejich rozvoji a ovlivňuje jejich volný čas. Vychovatelé chtějí chlapce převést na dobrou cestu, aby u nich v budoucnu nedocházelo k patologickému chování. Výchova takových chlapců není jednoduchá. Nese s sebou svá rizika, která si vychovatelé dobře uvědomují.

Hlavním cílem bakalářské práce je s oporou a odbornou literaturou zjistit, jak probíhají volnočasové aktivity chlapců v Husově domově. Empirická část bude řešena kvalitativní strategií formou polostrukturovaného rozhovoru s respondenty z řad vychovatelů. Rozhovorem jako kvalitativní výzkumnou metodou budu zjišťovat subjektivní názory respondentů. Dále bych chtěl zjistit, jaké volnočasové aktivity vychovatelé chlapcům připravují a jaká rizika se mohou během volnočasových aktivit stát. Budu se zajímat o to, jaký přínos dají volnočasové aktivity chlapcům do jejich osobního života a zda má smysl, aby vychovatelé chlapcům volnočasové aktivity připravovali. Dále budu zjišťovat, jak se s chlapci ve výchovném ústavu pracuje a co vlastně tato

práce obnáší. Kvalitativní metoda je zvolena z důvodu osobního setkání s vychovateli a lepšího pochopení problému volnočasových aktivit ve výchovném ústavu. Zde se jedná o dospívající chlapce, kteří jsou zde na příkaz soudu, poněvadž se stali pro své okolí nebezpečnými. Jsem zvědavý, zda volnočasové aktivity, které vychovatelé s chlapci dělají, pomohou nějakým způsobem změnit jejich chování, či rozvinout jejich rozvoj osobnosti. Chtěl bych od každého respondenta získat subjektivní názor, jaké metody a formy využívá s chlapci při volnočasových aktivitách. Cílem je získat komplexní pohled na problematiku volného času ve výchovných ústavech. Díky polostrukturovanému rozhovoru získám lépe data od respondentů.

Problematika trávení volného času v zařízeních ústavní výchovy je všeobecně známá. Většinou děti nemají sebemenší tušení, jakými různými způsoby se dá trávit volný čas a jaká u toho může být legrace. Rodinné zázemí je k tomu nevedlo, či v něm panovaly takové podmínky, které tomu neumožňovaly. Je velmi důležité, aby se u každého dítěte rozvíjela jeho osobnost a přirozený vývoj. Díky volnočasovým aktivitám děti získávají dovednosti, znalosti a postupně se v těchto činnostech zdokonalují. Každé zařízení ústavní výchovy nabízí nabídku volnočasových aktivit. Ale i v každém zařízení jsou vychovatelé se specifickými vlastnostmi, které jsou typické jen jim. Podle toho se nabídka volnočasových aktivit může měnit. Je také důležité, které zařízení ústavní výchovy má k tomu možnosti a prostředky při volnočasových aktivitách.

Bakalářská práce má ukázat, zda vychovatelé odvádějí dobře svoji výchovnou práci a jestli jsou chlapci motivováni ke smysluplnému trávení volného času, pomocí volnočasových aktivit.

1 Volný čas a volnočasové aktivity

Kapitola nás seznamuje s časovým prostorem, kdy má člověk svobodnou volbu, jaké činnosti se bude věnovat. Tuto činnost vykonává zcela dobrovolně. Každému člověku volný čas přináší radost, spokojenost a příjemné zážitky. Volnému času se připisuje velký význam. Může vést ke kulturnímu rozvoji, ke sportovnímu prožití, či nabytí pracovních schopností. Dále nám kapitola vysvětluje, že většina lidí trpí nedostatkem volného času a to na úkor práce. Říká, že volný čas je životním stylem u dospívajících chlapců, který je potřeba zaplnit volnočasovými aktivitami, přičemž se zaměřuje na dospívání chlapců ve výchovném ústavě.

Volný čas si můžeme vymezit tak, že z celkového časového součtu odečteme pracovní dobu, cestu do práce a zpět, spánek, příjem stravy, hygienu a domácí práce. Ve volném čase se vyskytují funkce, které jsou: odpočinek, zábava, rozvoj osobnosti a mohou se vzájemně překrývat. Je tu rozdíl mezi volným časem u dospělých a volným časem u dětí. Dospělí lidé mají těch možností přeci jen více, jak mohou trávit svůj volný čas a jakým zálibám se v něm budou věnovat. Užijí si během něho radostné chvíle přesně podle svých představ. Za děti ručí jejich rodiče. Tudíž rozhodují i o volném čase dětí. Samozřejmě by měli přihlédnout na jejich přání, pokud je reálné. Pokud se děti svědomitě a pečlivě připravují na školní výuku, tak by jim mělo být dopřáno odpočinku podle jejich představ. Samozřejmě v normě slušného chování a běžného společenského života. U dětí se neustále vyvíjí jejich osobnost. U dospělých může, ale nemusí docházet ke změnám psychiky. U dětí není jejich vývoj přerušen. Ne jen ve škole se učí. Ve svém volném čase získávají znalosti i zkušenosti. Děti se neustále něčemu novému učí. Jedná se o cílevědomé formování osobnosti. Může se zdát, že volný čas je určený pro životní způsob. Člověk si mnohdy lehce ani neuvědomí, jak je volný čas nesmírně důležitý. Začne o něm snít a přát si jej až tehdy, když má mnoho pracovních povinností. Mnoho lidí svůj volný čas jen tak lehce promrhá. Místo toho, aby se věnovali nějaké smysluplné činnosti. Důležitý je pohyb na čerstvém vzduchu, relaxace, odpočinek a nabrání nových sil. Z průzkumů vyplývá, že lidé mají volného času nedostatek. Volný čas dětí by neměl být vždy ponechán jen na výběru dítěte. Ve společenském zájmu a rozvoji dítěte, je vhodné dítěti ukázat vhodný směr, jak by mělo trávit svůj volný čas. Je nutné tak učinit, aby dítě v budoucnu nesklouzlo na špatnou cestu, kde by se ve svém volném čase dostávalo do problémů se zákonem. Proces výchovy mimo vyučování slouží zejména k odpočinku, zábavě, hrám, rekreaci, zájmové činnosti a dalším radovánkám. Některé děti dávají ve svém volném čase přednost dalšímu vzdělávání. Sami si hledají nové informace v naučných knihách, v internetových člancích, či v časopisech. V současné době jdou nejnaději a nejrychleji dohledat informace na internetu. Už skoro v každé domácnosti mají rodiny alespoň jeden počítač. Při volném čase je důležitý zdravý životní styl a neměli bychom zapomínat i na hygienu. Střídají se změny činností, změny fyzikálního

prostředí a změny společenského prostředí. Je zapotřebí zaměstnávat děti takovými činnostmi, které se odlišují od běžného školního vyučování. Je na mysli zájmová činnost, posilování, sportování či turistika. Ve volném čase u dětí musí být rozvíjena činnost, o kterou má dané dítě zájem. Tato záliba by měla vyhovovat individuálním potřebám dítěte. Je nutné a společnosti přínosné, když se vyhledají nadané a talentované děti, které se nadprůměrně prezentují svými schopnostmi a dovednostmi během volnočasových aktivit. Poté je potřeba takovým dětem pomoci v jejich dalším rozvoji. Zájmová činnost má dětem poskytnout určitou možnost aktivní seberealizace. Využívání volného času je ovlivněno přírodními a společenskými podmínkami či okolnostmi, které nás v životě provázejí. Volný čas u dětí bývá ovlivněn pedagogy nebo rodiči. Jedná se o proces výchovy k sociální realizaci dětí. Těm poté vzniká radost a spokojenost z prožitých požitků (Veselá 1997).

Volný čas je fenomén, kterému by se měla věnovat zvláštní pozornost. Jde o časový úsek během dne, týdne, či měsíce. Je to vyměřený čas, kde nemáme žádné povinnosti. Je určený pro regeneraci fyzických a psychických sil pomocí odpočinku, rekreace, zábavy nebo aktivní činnosti. Volný čas z výchovného hlediska slouží pro rozvoj osobnosti, individuální potřeby, či vytváření životního stylu. Je důležitou součástí života u každého člověka. Musí se věnovat pozornost na vhodnou náplň využívání volného času u dětí a dospívajících. Ve volném čase se děti mohou vyskytovat bez dohledu dospělých osob. V takových případech hrozí, že se děti budou na daném místě chovat nevhodně, budou škodit svému okolí a způsobovat újmu ostatním občanům. Mohou se u nich vyskytnout sociálně patologické jevy. Na druhou stranu volný čas může být užitečný k prevenci sociálně patologickým jevům u dětí a mládeže. Děti potřebují starostlivost, zdraví, ochranu a pocit bezpečí. K využívání volného času je zapotřebí, aby se děti nějakým způsobem motivovaly. Výchova ve volném čase by měla směřovat k pozitivním zážitkům. Ve volném čase jsme osvobozeni od povinností. Vznikají vhodné podmínky pro rozvoj osobnosti. Člověk si z dětství do dospělosti přináší návyky, které jsou velmi důležité pro život. Součástí života by měla být cílevědomá výchova, kterou by u dětí měli vypěstovat hlavně jejich rodiče. Existují i různé instituce, které se této činnosti věnují. Rodiče by měli své děti od malička podporovat a vést je k nějakému koníčku. Rozvíjí se tak u dětí socializace. Jsou mezi svými vrstevníky a navíc i získávají nové přátele. Je potřeba, aby společnost u dětí a mládeže vytvářela lepší podmínky při využívání volného času. Mělo by se jednat o jeho smysluplné využití (Pacnerová 2015).

V moderní společnosti vzrůstá význam volného času pro děti a dospívající. Tato skutečnost se musí brát na vědomí, podporovat ji a děti směřovat ke kvalitnímu užívání volného času. Zároveň je nutné pro ně zabezpečovat vhodné podmínky. Potřeby a zájmy dětí jsou různorodé. Organizace a spolky by měly společně spolupracovat a vytvářet tím pro děti co možná nejvhodnější podmínky.

Nesmí se zapomenout na děti, které jsou disponované mentálním či tělesným postižením. Takové děti také chtějí trávit svůj volný čas tím nejlepším možným způsobem, při kterém získají mnoho skvělých zážitků. Je nutné, aby spolky a organizace vedly děti k dalšímu sebevzdělávání. Cílem je u dětí rozvíjet jejich schopnosti. Důležitou roli hraje vyhledávání talentů a podpora v jejich dalším vývoji. To může dětem pomoci i k jejich budoucímu zaměstnání. Doba se neustále vyvíjí a s tím jsou spojené nové nároky u dětí. Často se dospělý člověk ve volném čase věnuje aktivitám, kterým se věnoval v dětství. Stejně tak působí na vlastní děti. Na využití volného času u dětí má velký vliv rodina. Zejména její sociální prostředí a finanční možnosti. Důležitou roli hraje případná nezaměstnanost rodičů. Je prospěšné, když se volnočasovým aktivitám věnují rodiče se svými dětmi. Zpevňují se tak rodinné vazby, které je potřeba udržovat a rozvíjet. Je velmi důležitý rozvoj osobností u dospívajících jedinců. Ti se musí uplatnit na trhu práce, kde disponují se svými schopnostmi. Přitom velkou roli má právě využívání volného času v dětském věku. Správné využití volného času u dětí, může být v budoucnu prospěšné pro celou společnost. Každý člověk se musí naučit využívat svůj volný čas, díky čemuž bude rozvíjet svoji osobnost. To je hlavní cíl pedagogiky volného času. Jejím úkolem je vést děti ke smysluplnému plnění volného času a představovat jim různé aktivity, učit je způsobům chování a vychovávat z nich mladé perspektivní jedince (Spousta 1996).

1.1 Nedostatek volného času na úkor práce

V současné době je masová výroba na svém vrcholu. Je podporována stále novými technologickými a modernějšími výrobními postupy. Ovšem mnoho lidí chodí do práce jen z povinnosti a ze svého vynaloženého úsilí, ve svém zaměstnání nemají radost. Nejvíce důležité je vydělat co nejvíce peněz. Tím ovšem klesá životní spokojenost. Tři čtvrtiny lidí, kteří jsou spokojeni ve svém zaměstnání, tak jsou šťastní ve svém osobním životě. Velké množství lidí pracují v přesčasech, či si při svém zaměstnání vyhledají ještě nějakou brigádu. Tím pádem jim vzniká nedostatek volného času na relaxaci a odpočinek. Někteří zaměstnanci už ve svém zaměstnání nevidí potenciál a možnost seberealizace. Stačí jim větší příjem a před nedostatkem volného času zavírají oči. Určování pracovní doby je jasné. Vždy je začátek, přestávka a konec pracovní doby. Volný čas je ovlivňován prací. Pokud vykonáváme fyzicky náročnou práci, tak si dostatečně nedokážeme užít svoje šťastné chvíle ve volném čase. Budeme rádi, že si můžeme odpočinout v pohodlí svého domova. Necháváme odpočinout naše těla a užíváme si všeobecně klidné chvíle. Ale zkusme si položit otázku. Kde je prostor na kulturní zážitky, jako jsou návštěvy na představeních v kinech a v divadlech? A co turistické výlety do přírody? Většina lidí má volného času pro sebe nedostatek (Spousta 1996).

Každé volné chvíle by si měl člověk vážit. Volný čas je vnímán jako zbytková doba, která nám zbývá po práci. Je chápán jako samostatný celek, ale společensky neproduktivní. Volný čas slouží jako regenerační prostředek k nabrání fyzických, ale i psychických sil po pracovní době. Ve volném čase se můžeme vzdělávat, což nám může být přínosné v našem současném nebo budoucím zaměstnání. Lidé ve svých zaměstnáních jsou často vystaveni stresu. Lidé jsou v práci přetěžováni, nemají dostatek volného času a často se jim to vymkne kontrole. Vlivem stresu a přetíženosti mohou lidé přijít o své zaměstnání. Objevují se u nich pocity zbytečnosti a depresivní stavy. V tom případě se jim vyskytuje dostatek volného času. Ale mladí lidé berou ztrátu svého zaměstnání za životní neúspěch. Často se mnozí z nich vydají na cestu drog, alkoholu a kriminálních činů. Je na každém člověku, jak se s těmito problémy dokáže vyrovnat. Naopak volný čas by měl nezaměstnaný člověk využít k relaxaci a jako restart k nové životní dráze. Nové zážitky, které získá ve volném čase, by mu měly pomoci znovu získat sebevědomí a chuť do začlenění pracovního procesu. Volný čas je prostor, který má znamenat svobodu. Člověk ve volném čase má zapomenout na činnosti, které realizuje ve svém zaměstnání. Má na chvíli zapomenout na svoje povinnosti a užít si danou relaxaci, která ho uspokojuje. Ve volném čase by nikdo nikoho neměl k něčemu nutit. Člověk by měl dělat to, co ho naplňuje a baví. Pokud člověk negativně vnímá pracovní dobu, o to více by měl mít pozitivní zážitky ve volném čase. Lidé, kteří dokážou oddělit volný čas od toho pracovního, tak získávají pozitivní energii a nové síly, které mohou následně využít i ve svém zaměstnání. Ve společnosti je obvyklé, že lidé chtějí shromážďovat svůj majetek. Získávat čím větší statky a stát se tak bohatšími. Poté ale lidé zapomínají na svůj volný čas. Takovým lidem se mohou zhoršovat jejich vztahy v rodinách.

Nikdo z nás by neměl zapomínat na to, že práce je sice důležitá, ale nic se nemá přehánět. Navíc na dobrém rodinném vztahům a zázemí domova se nic nevyrovná. Na to by lidé neměli zapomínat. Svět je vnímán, jako by jeho prostředky měly být nevyčerpatelné. Stále se hledají nové prostředky k produktivitě práce. Každá průmyslová země hledá ty nejvhodnější prostředky, aby zajistila vhodné fungování svého hospodářství. Jedná se o důležité úkoly. Ale k negativním důsledkům patří ztráta smyslu práce a nízká odpovědnost v zaměstnání. Lidé by si měli uvědomit, že si potřebují ve svém volném čase pořádně odpočinout, nabrat síly a získat pozitivní zážitky, které je učiní šťastnými. Ano, práce patří k lidskému životu a bez ní by to nešlo. Ale na druhou stranu nesmíme dopustit, aby nás zcela pohltila. Svůj volný čas bychom měli zcela oddělit od toho pracovního. Měli bychom ho využít ve svůj prospěch a trávit ho se svými nejbližšími z řad rodiny. Jen tímto způsobem lze život smysluplně naplnit (Novotný 2006).

1.2 Volný čas jako životní styl dospívajících chlapců

Havighurst byl přesvědčený, že volný čas zasahuje do sociálního života. Poskytuje tvůrčí

vyjádření osobnosti, sleduje pravidelné životní činnosti člověka, má respektovat zájmy ostatních lidí. Podle Kaplana má volný čas umožňovat pocit k něčemu, rozvíjet vlastní osobnost, rozvinout schopnosti jedince, být užitečný člověku, vyhnout se negativním zážitkům a podceňovat dovednosti člověka. Znamé funkce volného času jsou: odpočinek a rekreace, kompenzace jednostranných zátěží, informace a vzdělání (Vážanský 1992).

Lidé by se měli ve volném čase hlavně věnovat odpočinku a rekreaci. Vyskytují se individuální rozdíly, jaké aktivity konkrétního člověka baví. Role může hrát i volnočasová forma chování. Volný čas by měl sloužit k odpočinku od pracovního procesu, získání nových zážitků, či možnosti sebevzdělávání. Sociologové volného času zkouší rozdělit chování ve volném čase podle společenských kritérií. Používají empirický sociální výzkum. Sociologové se shodují, že podmínky a faktory směřují k volnému času. Tyto veličiny spolu navzájem souvisejí. Ve výzkumu volného času se nedaří najít uspokojivou odpověď, ve způsobu chování volného času. Za tradiční předměty empirického zkoumání ve volném čase považujeme aktivity, které se odehrávají v průběhu dne. Při volnočasových aktivitách dominuje používání mobilních telefonů, PC, TV, ale i poslech hudby. K oblibě se těší procházky v přírodě, kulturní prožitky a hlavně styky s rodinou, či s přáteli. Ve společnosti převyšuje pasivní trávení volného času, což je např. již zmíněné sledování TV. Pozitivní aktivní činnosti jsou ty, které jsou prospěšné pro naše zdraví nebo další vzdělávání. Někdy může nastat situace, že budeme mít špatné svědomí, poněvadž svůj volný čas nevyužíváme správným směrem. Měla by být podporována četba knih, turistika, sportovní činnost, styky s nejbližšími. To přináší zážitkově orientovaný volnočasový trend, který má za úkol podporovat společenské hodnoty (Novotný 2006).

Podle Klagese hodnoty jsou vnitřní řídicí veličiny. Usměňující lidské chování tam, kde nerozhodují biologické pudy. Klages uvádí, že se stavy jedince promítají těmito charakteristikami. Změny hodnot se objevují u mladých lidí. Změna hodnot je nejvíce vidět tam, kde se vyskytuje vysoká životní úroveň. Hodnoty vytváří nové postoje mladých lidí ke svému povolání. U každého člověka se vyskytuje postavení práce ve středu života. Rozvíjí jeho osobnost, která má i vliv na to, jaké aktivity si vybere ve svém volném čase. Vyskytují se tři životní styly se zřetelem k práci a volnému času. První z nich je pracovní – orientovaný životní postoj. Žije se, aby se pracovalo. Volný čas se chápe jako zbytek a slouží k fyzickému odpočinku. Lidé, pro které je pracovní životní styl prioritou, tak by se měli nad sebou zamyslet, jaké hodnoty jsou pro ně opravdu důležité. Další životní styl se nazývá Hedonistický. Musí se pracovat, aby se pak mohl užívat volný čas. Svoje životní zájmy vkládáme do volného času. Mezi ně patří rodina a soukromý život. Posledním ze životních stylů je Celistvý. Jde o zmenšení životních oblastí práce a volného času. Jedná se o všední den, kdy lidé pracují a poté smysluplně využívají svůj volný čas. Lidé by si

měli po pracovní době odpočinout a získat zážitky, z kterých budou mít dlouhodobě radost. Během volného času by se měl člověk uvolnit, být aktivní, rozvíjet sám sebe a nezatěžovat se svými starostmi. Jedná se o zábavu, rozptýlení a užívání si života. Pro většinu lidí jsou hodně důležité jejich vlastní životní zájmy. Podle toho se odvíjí jejich volný čas. Nové volnočasové kulturní chápání života by mělo směřovat k pozitivním zážitkům. Šance by byla taková, že by lidé měli kratší pracovní dobu, čímž by měli více volného času pro osobní potřebu. Ten by sloužil ke zcela naplněnému životu. Bylo by to hlavně přínosné pro rodiny. Rodiče by měli na svoje děti více volného času. V tom případě by se výchova dětí mohla stát důslednější a z více dětí by vyrostli občané, kteří by žili plnohodnotný život a byli přínosem pro společnost. Díky tomu by rodiče poskytli svým dětem i více zážitků, které by jistě formulovaly jejich osobnost. To by jim pomohlo v jejich dalším rozvoji (Vážanský 1992).

1.3 Zážitková pedagogika jako trend výchovy ve volném čas

Jde o to prožít nějaký zážitek. Ten může být spontánní, vyzkoušený, ale i experimentální podoby. Slouží k usmíření vnitřní s vnější realitou. Zážitková pedagogika se snaží lidi směřovat k tomu, aby vzdělávání bylo zážitkem. Pedagogické formy umožňují postupy, které člověku dovolují prožít něco nového, dosáhnout vědomostí, či získat zkušenosti. Lidé při přímém zážitku prožijí sice pozitivní věci, ale někdy také negativní omezení. Zážitková pedagogika vytváří postupy, které člověku umožňují pouštět se do aktivního prožívání. Lidé si mají dopřát dobrodružství a s tím spojené zážitky a ne prožívat volný čas jen určitým způsobem. Cílem zážitkové pedagogiky je vyzkoušet si nové netypické věci z obvyklého života. Lidé by se měli pouštět do aktivních zážitků. Účelem je, aby byly aktivity cíleně zapojeny do života. Člověk ve svém volném čase by měl uniknout a distancovat se od běžných činností. Získané zkušenosti ze zážitků jsou úplné, obsahují emocionální i racionální aspekty. Získané zkušenosti nejsou vyjmuty od životní reality, ale mají konkrétní všední vztah. Při volném čase bychom měli těžit z dřívějších zážitků a tyto získané dovednosti dále rozvíjet. Zážitek může být jedincem prohlouben, což vytváří předpoklad pro trvalý vliv zážitků. Díky získaným zkušenostem, se člověk lépe rozhodne, jakých činností se chce ve volném čase zúčastnit. Díky zážitkům se lidé dostanou více do společnosti a mohou tak navázat nové kontakty (Švarcová 2005).

Zážitková pedagogika umožňuje získání nových znalostí daleko od všedního života. Můžeme se dostat i do konfliktů, které je potřeba rozumně vyřešit. Přeci jen při volnočasových aktivitách si lidé užívají relaxace a nestojí o žádné zbytečné problémy. V zážitkové pedagogice jde hlavně o osobní rozvoj. Lidé poznávají nová místa, dozvídají se o dané oblasti zajímavé informace,

kteří je činí vzdělanějšími lidmi. Ten člověk, který poznává více nových míst, tak má všeobecně větší přehled. Za zážitky jsou pokládána všechna jednání, která umožňují získat zkušenosti a přirozené prožívání. Nacházejí cestu, která jim umožní uspokojení. Většina lidí má volný čas během víkendů. Vymýšlí nové aktivní činnosti, s kterými se nepotkají ve všedních dnech. K takovým zážitkům patří např. plavba kánoí na řece, plavba lodí, lyžování na horách, horolezectví, turistické výlety, skoky padákem, či let balónem. Pedagogika zážitku je terapeutická metoda, která má jisté cíle, jak si zpestřit život (Průcha 2006).

Zážitkově pedagogické aktivity poznáme tehdy, když se bude usilovat o realizaci uvedených náplní. U terapeutického orientovaného přístupu je důležité, aby mladí lidé získali během těchto akcí zkušenosti. Vnímají mladí lidé, že jim zážitková pedagogika něco poskytla? Dospívající lidé musí vnímat, jaké zážitky ve svém volném čase prožili. Poté na ně vzpomínají a dostávají chuť na další. V podvědomí se jim rýsují jejich další cesty za zážitky, aby tímto způsobem utišili svoje touhy. Něco nového prožijí, tím získají nové zkušenosti, které pak mohou využít k novým zážitkům. Při činnosti musí být vytvořeny předpoklady pro vypořádání se se zážitky ze strany účastníků. Uvolňování vzpomínek na dřívější zážitky má pozitivní dopad na člověka. V současné době se pedagogice zážitku přisuzuje větší důležitost. Mladí lidé mají různé možnosti, jak získat ve svém volném čase nové zážitky. Sociální svět, ve kterém mladí lidé vyrůstají, je pestrobarevný. V současné době je k mání nekonečné množství zážitků. V některých rodinách nastane problém ve finančních možnostech. Ty ovlivňují, jakým směrem se vydáme ve volném čase. Období života u mladého člověka se vyznačuje vyššími nároky na samostatnost ve společnosti, do které se snaží jedinec začlenit. Mladí lidé mají školní povinnosti. Ale i tak mají více volného času na zážitky, než pracující lidé (Janiš, Kraus, Vacek 1998).

1.4 Volnočasové aktivity při práci ve výchovném ústavu

V současné době jsou k dispozici aktivity, které jsou v rozporu s tradiční výchovou a vzděláváním dětí. Důležité je, aby volnočasové aktivity měly vliv na zdravotní a sociální vývoj dítěte. To by nemělo být v žádném směru znevýhodněné. Je k dispozici mnoho zařízení pro volný čas, kde školení pracovníci dělají s dětmi různé volnočasové aktivity. Je to čistě na dobrovolnosti a zájmu každého jedince. Děti tráví čas různě. Každé dítě má svoje individuální zájmy a podle toho si ve volném čase vybere aktivity, které ho baví. Důležité jsou podmínky, za kterých se volnočasové aktivity konají. Volnočasové aktivity slouží zejména k relaxaci, k prožití emocí, tělesným aktivitám, zvyšování důvěry ve své schopnosti, získávání dovedností a nových poznatků. Je všeobecně dokázáno, že děti ke svému životu potřebují činnosti, které je naplňují a současně slouží v jejich

rozvoji osobnosti. Získané poznatky a dovednosti později děti uplatní ve svém budoucím životě (Hofbauer 2004).

Pro každé dítě je nejdůležitější rodinné prostředí, které mu poskytuje péči. Rodina dítěti volný čas vytváří. Rodiče by měli poskytovat dítěti příznivé podmínky a motivovat ho k dosahování životních cílů. Rodiny se liší v tom, jakými způsoby realizují svůj volný čas. Je zcela zásadní, jaké rodina vytváří sociální prostředí a životní styl. Volnočasové aktivity by se měly přizpůsobovat potřebám dítěte. Rodiče by měli mít zájem o to, aby jejich dítě trávilo svůj volný čas smysluplným způsobem. Ideální je, když má dítě nějaký kroužek, na který pravidelně dochází. Schází se se svými vrstevníky, kteří jsou přibližně stejného věku. Mezi nimi se postupně budují přátelské vztahy, díky kterým se děti postupně socializují. Tradiční jsou sportovní, turistické a praktické kroužky. Během volnočasových aktivit vzniká výchovné působení, díky kterému se dítě vzdělává. Dítě si vybírá volnočasovou činnost, podle svých aktuálních potřeb a zájmů. S rostoucím věkem zájem o volnočasové aktivity klesá, což je škoda. I v dospělosti by měl mít jedinec prostor jen pro sebe, kde smysluplným způsobem vyplní svůj volný čas, který bude sloužit k odpočinku a díky regeneraci i k nabrání nových sil (Švarcová 2005).

Při volnočasových aktivitách děti napodobují vzorce chování svých rodičů. V jiných případech se od rodičů osvobozují a dělají věci opačně. Díky volnočasových aktivitám děti získávají pozitivní postoje v každodenním životě, poněvadž jsou součástí cílevědomého výchovného působení. Rodiče by se měli ve svém volném čase věnovat dětem, vytvářet jim různé činnosti, které pokud možno budou dělat s nimi. Využijí tak volný čas smysluplně k rozvoji a zdokonalení dovedností u svých dětí. Dobrovolná účast školy při volnočasových aktivitách vytváří prostor pro rozvoj individuálních předpokladů účastníků a jejich zájmového vzdělávání. Preferují se pravidelné činnosti. Škola poskytuje dětem nabídky volnočasových aktivit tak, aby každé dítě si mohlo vybrat činnost, která odpovídá jeho zájmům, ale i aktuálním možnostem. Ve volném čase během aktivit děti rozšiřují své znalosti, dovednosti, ale i kompetence, které se stanou užitečnými pro jejich budoucí život. Volnočasové aktivity v rámci školních kroužků, odkrývají zájmy a nadání dětí. Jejich prostřednictvím pomáhají utvářet pozitivní vztah dětí k dalším způsobům, jak se vzdělávat. To jim může pomoci k jejich budoucí profesi a životní kariéře (Veselá 1997).

O volnočasových aktivitách se v dnešní době dost mluví v souvislosti s pasivitou dětí. Ta se projevuje hlavně sledováním televize, používáním počítače a mobilních telefonů. Souvisí to s obezitou a nezdravým životním stylem. Díky takto zvolenému trávení volného času děti a dospívajících jedinců, dochází k vysokému krevnímu tlaku, potížím se zrakem a fyzické neobratnosti. S vlivem party se pojí sociálně patologická rizika, která mohou postihnout i sebevíc

dokonalé dítě, nadprůměrně vzdělaných rodičů. Rodiny, kde se vyskytují děti se zdravotním postižením, tak na svoje děti dávají neustálý pozor a pečlivě je sledují. Děti jsou sice chráněny, ale nemusí se jim dostávat taková nabídka volnočasových aktivit, která je při jejich dospívání potřeba, z důvodu jejich dalšího rozvoje osobnosti. Volnočasové aktivity poskytují jedinci odpočinek, ale i zábavu. Děti potřebují pozitivní vzor trávení volného času. Tím by měli být hlavně jejich rodiče, které děti nasměrují k dobrému životnímu stylu, do kterého volnočasové aktivity rozhodně patří. Zároveň je důležité, aby dítě bylo v dané aktivitě podporováno (Hofbauer 2004).

Volnočasové aktivity mají pozitivní vliv na vývoj dětí a dospívajících, který se u nich v budoucnu projeví. Pozitivní působení volnočasových aktivit nastává i u dětí se zdravotním postižením. V této situaci se musí přistoupit ke specifickým způsobům, které dovolují takovému dítěti trávit volný čas. Totiž děti, u kterých se vyskytuje nějaké postižení, mají stejné sny a touhy jako děti, které jsou zcela zdravé. Bohužel některá přání v důsledku jejich postižení bývají nesplnitelná. Společnost by se měla vždy za takové děti postavit a udělat vše pro to, aby se jejich přání mohla vyplnit. I když takové děti nemohou žít plnohodnotný život, tak lidé mají ve svých silách to, aby svým úsilím a možnostmi dětem život co nejvíce zpříjemnili (Ciklová 2016).

2 Ústavní výchova a její typy zařízení

Jedná se o náhradní výchovu pro děti, které nemají to štěstí vyrůstat ve své vlastní rodině. Navíc ani nemají to štěstí vyrůstat v náhradní rodinné péči. Ať už je to z nejrůznějších důvodů.

Ústavní výchova je výchovné opatření nařízené soudem, když je výchova dítěte vážně ohrožena, či narušena. V zařízeních ústavní výchovy se o děti a dospívající starají zkušení vychovatelé a vychovatelky, kteří se snaží nahradit dětem, či dospívajícím rodinnou péči a nasměrovat je k dobrému životního stylu. Za úkol mají jedince naučit vše potřebné, co budou potřebovat znát pro budoucí život. Tato kapitola popisuje jaký je rozdíl mezi ústavní a ochrannou výchovou. Dále charakterizuje jednotlivé typy zařízení ústavní výchovy. Mezi ně patří diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav.

2.1 Ústavní výchova

Jiná výchovná zařízení nevedla k její nápravě nebo z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit. Přednost před ústavní výchovou má náhradní rodinná péče nebo rodinná péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Proto před nařízením ústavní výchovy musí soud povinně zkoumat, zda je to opravdu nutné a nezbyvá - li jiného východiska. Ústavní výchova je upravována zákonem 109/2022 Sb. Předtím než soud rozhodne o ústavní výchově, tak je povinen prozkoumat, jestli výchovu lze zajistit i jinak. A to svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osoby, institutu náhradní rodinné péče nebo do rodinné péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Soud ústavní výchovu musí nařídit tehdy, když je vážně narušena výchova dítěte a rodiče nejsou schopni zabezpečit výchovu svého dítěte. Z preventivních důvodů může soud prodloužit ústavní výchovu dítěte do 19 let. Když je dítěti nařízena ústavní výchova, tak je soud povinen alespoň jednou za 6 měsíců přezkoumat, zda stále trvají důvody pro její nařízení. Pokud se zjistí, že tyto důvody již neexistují, tak se dítěti zajistí náhradní péče. Problematika ústavní výchovy je celospolečenský problém. Vyjadřuje výchovné cíle, sociální citění a kvalitu školního systému. Souvisí se sociálním klimatem společnosti. Ovlivňuje kvalitu péče, která je poskytována dětem (Janský 2014).

Ústavní péče se někdy jeví ke snadnému zneužívání. Případná kontrola není vždy snadná. Nový klient se musí vypořádat s ústavním režimem a v některých případech pravidla vnitřního fungování ústavu mohou být pro něho nejasná. Vychovatelé mají moc a bohužel někteří z nich se nebrání tomu, že ji zneužijí. Personál v zařízení může mít vše pod kontrolou tak, že každá případná stížnost klienta, se může záhy obrátit vůči němu. Poté následuje nějaký postih,

pro který lze najít lehce záminku. Současné rodiny jsou stále méně ochotné pečovat o své hendikepované potomky. Společnost je stále náročnější, pokud jde o vzdělávání, pracovní výkon a sociální chování. Ústavní zařízení by v žádném případě neměla zanikat. Smysl mají ty ústavy, kterým záleží na individuálních potřebách klientů a v minimálním rozsahu proti němu uplatňují omezení (Matoušek 1999).

Ústavní výchova plní funkci preventivní, nápravnou či výchovnou. Plní důležitou roli a to ochranu zájmů dítěte. Mezi závažné důvody, kvůli kterým se rodiče nemohou postarat o svoje děti patří vážné onemocnění rodičů, invalidita rodičů nebo dítěte, výkon trestu rodičů, či jejich smrt. O odebrání dítěte z jeho rodiny rozhoduje soud, na základě návrhu obecného soudu. O návrhu musí být rozhodnuto nejpozději do 24 hodin poté, co byl návrh vystaven. Soud rozhodne o odebrání dítěte, když zjistí, že se nezletilé dítě ocitlo bez jakékoliv péče a jeho výchova a rozvoj byla výrazně narušena. Neprobíhala tím správným směrem, kterým probíhat měla. Ústavní výchova může být dítěti uložena max. na 3 roky. Ovšem může být i prodloužena, pokud nepříznivé podmínky, které by ohrožovaly vývoj dítěte nepominuly (Regionální školství 2005).

2.2 Ochranná výchova

Cílem ochranné výchovy je prevence, izolace a resocializace dítěte, které se dopustilo společensky nebezpečného činu či dalších přestupků. Ochranná výchova podle zákona č. 218/2003 Sb. je jednou z forem ochranného opatření. Soud může uložit toto opatření, když o výchovu mladistvého není náležitě postaráno. Dále pokud v jeho vlastní rodině se nedaří odstranit nedostatky ve výchově. Dále se to týká dětí, u kterých dosavadní výchova byla zanedbávána. Dále se to týká prostředí, ve kterém děti žijí a to neposkytuje záruku jejich náležité výchovy. Ochranná výchova se nařizuje na tak dlouho, dokud to splňuje její účel, ale max. do 18-ti let věku mladistvého. Ochrannou výchovu je možné prodloužit do 19. roku věku mladistvého, pokud tedy s tím daný jedinec souhlasí. Ochranná výchova může být změněna na ústavní výchovu (podle § 23) (Regionální školství 2005).

Mezi těmito dvěma druhy náhradní výchovy je hlavně rozdíl v omezeních a přísnosti. Ochranná výchova je určena pro mladistvé, kteří se dopustili protiprávního chování. Ústavní výchova je určena pro děti, které ve svých rodinách nebyly řádně vychovány, ale přitom nejevily známky závadového chování. Umístění dítěte do ústavní výchovy vychází z rodinného prostředí, ne z jeho závadového chování. Tomu naopak je v případě ochranné výchovy. Pokud se bude mladistvý dobře chovat v ochranné výchově, tak mu soud může změnit výchovu na ústavní. Pokud mladistvý neplní očekávání, tak soud může ústavní výchovu přeměnit zpátky na ochrannou

výchovu. Podle občanského zákoníku § 924 a § 452 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních sdělují, že předběžné opatření soud nařídí, „ocitlo-li se nezletilé dítě ve stavu nedostatku řádné péče nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen“ (Janský 2014).

Ochranná výchova se odlišuje tím, že může být uložena jen mladistvému. Jedná se o ochranné léčení a ochranná opatření. U mladistvých je větší šance na nápravu než u dospělých jedinců. Páchají trestné činy, za které musejí nést následky, ale existuje u nich větší šance, že si svoje chyby uvědomí a přehodnotí svůj dosavadní život. Najednou zjistí, že něco bylo špatně a budou se snažit to změnit, aby mohli žít plnohodnotný život. Právě ochranná výchova je místem, kde jsou mladiství drženi na osobní svobodě. Ale snaží se u nich rozvíjet jejich osobnost a zbavit je nedostatků, které utrpěli při zanedbání výchovy. V zákonu se píše, že ve výkonu ústavní výchovy musejí být schopní pedagogové, kteří důkladně připraví chovance na jejich budoucí povolání. Může nastat situace, že se jedinec v ochranné výchově rapidně polepší. Pominuly důvody, pro které ho soud umístil do tohoto zařízení. Soud se musí přesvědčit, že se bude jedinec řádně chovat a bude pracovat. Povede řádný život. Proto ho soud nejdříve umístí do nějakého internátního zařízení. Pokud se jedinec osvědčí, že je schopen se zapojit do společnosti, tak ho soud může propustit. Pokud poté mladistvý poruší podmínky, tak ho soud může do ochranné výchovy vrátit (Zákon č. 109/2002 Sb.).

2.3 Zařízení ústavní výchovy

Školskými zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy jsou podle Zákona 333/2012 Sb. diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. O pobytu dětí v těchto zařízení rozhoduje soud nebo osoby, které jsou odpovědné za jejich výchovu. Většinou se jedná o státní zařízení. Týká se to dětí od 3 do 18, případně do 26 let (Janský 2014).

V každém zařízení musí mít dítě právo na výchovu a vzdělávání. Zařízení by měly rozvíjet citovou stránku osobnosti dítěte, aby se v budoucnu mohlo zařadit do společnosti. Dítě by mělo mít harmonický rozvoj s ohledem k jeho věku. Školská zařízení by měly předcházet vzniku a rozvoji negativnímu chování nebo narušení jeho zdravého vývoje. Měly by se včas u dětí podchycovat a odstraňovat poruchy chování a směřovat jedince k plnohodnotnému vývoji (Matoušek 1999).

Zařízení poskytují dítěti péči, kterou by jinak měli dítěti poskytovat jeho rodiče či osoby, kterým bylo svěřeno dítě do péče. Zařízení poskytují péči také dětem, které nejsou občany České

republiky, ale splňují podmínky podle zvláštního zákona. Dětem je poskytováno stravování, ošacení, ubytování, náklady na vzdělávání, zdravotní péče, kapesné či věcné dary. Dále dětem mohou být hrazeny náklady, které jsou určeny na volný čas a rekreaci, či kulturní, sportovní nebo oddechovou činnost. V zařízeních jsou i děti, u kterých se vyskytuje mentální či tělesné postižení. Dále mohou mít poruchu zraku, sluchu nebo řeči. Tyto děti by měly mít upravený denní režim a měly by mít zajištěný zvláštní vzdělávací a terapeutický program. Pokud se v zařízení vyskytují děti se závažnými poruchami chování, tak zřizovatel zařízení musí zprovoznit školu, která je součástí zařízení a splňuje odpovídající vzdělávací programy. Děti, které ukončí povinnou školní docházku a stále se u nich vyskytují závažné poruchy chování, tak nemohou být zařazeny do jiné školy, která poskytuje střední vzdělání. V tom případě zřizovatel zařízení může zřídit školu, která bude součástí zařízení a bude i poskytovat střední odborné vzdělání. Může se stát, že některé děti nedosáhnou na základní vzdělání. Pro ně může ředitel zařízení zajistit náhradní vzdělávací program. Základní organizační jednotkou v zařízení pro práci s dětmi je rodinná nebo výchovná skupina. Výchovná skupina je základní organizační jednotkou v diagnostickém nebo ve výchovném ústavu. V diagnostickém ústavu jsou skupiny po 4 až 8 dětech. Ve výchovném ústavu jsou skupiny po 5 až 8 dětech. Rodinná skupina je základní organizační jednotkou v dětském domově nebo dětském domově se školou. V dětském domově tvoří skupinu od 6 do 8 dětí a v dětském domově to činí 5 až 8 dětí. V těchto dvou zařízeních jsou tu děti zpravidla různého věku a pohlaví. Sourozenci jsou většinou v jedné rodinné skupině. Výjimku tvoří vzdělávací, výchovné či zdravotní důvody (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Je důležité, v jaké lokalitě je dané zařízení umístěno, což má vliv na trávení volného času. Výhodou je, když v blízkosti zařízení se vyskytují dětská hřiště či stezky vhodné na turistiku. Je vhodné, aby prostředí poskytovalo klidnou atmosféru. Je důležitá i velikost budovy, která musí být hlavně ekonomicky přijatelná. Na psychiku dětí působí barevnost, akustika nebo i květinová výzdoba. Je důležité, aby vybavení v zařízení vyhovovalo potřebám dětí. Neměla by chybět televize, či počítač. Pohyblivější děti ocení např. stoly na stolní tenis nebo stolní fotbal, či sportovní náčiní (míče na fotbal, vybíjenou či basketbal, florbalové hokejky, badmintonové rakety či létající talíře. Je velice důležité to, aby děti v zařízeních měly určitý komfort, soukromí a hlavně se v něm cítily bezpečně (Pacnerová 2015).

2.3.1 Diagnostický ústav

V diagnostickém ústavu jsou umístěny děti, u kterých je potřeba udělat komplexní vyšetření. Diagnostický ústav děti na základě komplexního zdravotního vyšetření umísťuje do jednotlivých zařízení. Záleží také na volných kapacitách těchto zařízení. Mezi ně patří dětské domovy,

dětské domovy se školou nebo výchovné ústavy. Pobyt v diagnostickém ústavu trvá zhruba 8 týdnů. Součástí komplexního vyšetření jsou diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální činnosti. Komplexní diagnostická zpráva je v zájmu rozvoje osobnosti dítěte. Navrhuje specifické výchovné a vzdělávací potřeby. Diagnostický ústav podává písemnou zprávu příslušným orgánům sociálně právní ochrany dětí. Když je dítě přijato do diagnostického ústavu, tak orgán sociálně právní ochrany dětí nebo osoba, která je zodpovědná za výchovu dítěte, tak musí doložit rozhodnutí soudu nebo žádost o přijetí do zařízení, rodný list, osobní list, občanský průkaz, poslední školní vysvědčení, průkaz zdravotní pojišťovny, očkovací průkaz a posudek od lékaře, který dokládá, že je dítě zdravotně způsobilé pro zařazení do diagnostického ústavu (Ciklová 2016).

Diagnostické ústavy mají důležitou úlohu. Ohroženým dětem poskytují odbornou a metodickou pomoc. Diagnostické ústavy poskytují dětem zpravidla dvouměsíční výchovný terapeutický pobyt. Zpracovávají jejich komplexní diagnostiku osobnosti, vyhotovují jejich individuální výchovné a vzdělávací priority a sestavují jim jejich specifický program rozvoje osobnosti. Důležité je, aby u přijatých dětí došlo ke stabilizaci, a aby děti směřovaly k hygienickým, režimovým a výchovným návykům. Diagnostický ústav poskytuje péči na nezbytně nutnou dobu i dětem s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, které jsou na útěku z jiného zařízení. V takovém případě musí diagnostický ústav oznámit přijetí dítěte příslušnému zařízení. Je povinen poskytnout nezbytnou péči dětem, které jsou zadrženy na útěku. O předběžném opatření rozhoduje soud (Janský 2014).

Diagnostický ústav zajistí dítěti pedagogické a psychologické vyšetření. Dále mu poskytne vzdělání a přesvědčí se o jeho znalostech a dovednostech. Realizují se speciální vzdělávací potřeby, které jsou v zájmu dítěte. Dítěti se poskytují terapeutické vyšetření, které vede k nápravě poruch v sociálních vztazích a v chování dítěte. Provádí se zdravotní vyšetření dítěte, které je důležité pro sociálně-právní ochranu dětí. Diagnostický ústav dále umísťuje děti do zařízení, která se nacházejí v jeho územním obvodu. To se týká dětských domovů, dětských domovů se školou a výchovných ústavů. Umístit dítě do zařízení v územním obvodu jiného diagnostického ústavu lze po domluvě s diagnostickým ústavem, kde se dítě nachází. Diagnostický ústav přemísťuje dítě do jiného zařízení na základě vlastního podnětu či odůvodněné písemnou žádostí zařízení. Bere se ohled na to, aby dítě bylo co nejbližší bydlišti svým zákonným zástupcům. Ovšem, pokud zároveň nebude ohrožen mravní vývoj dítěte. V diagnostickém ústavu jsou vytvářeny nejméně 3 výchovné skupiny. Se souhlasem ministerstva tu mohou být výchovné skupiny dětí, které potřebují dlouhodobější péči k zajištění dokončení studia, poskytnutí psychologických nebo speciálně pedagogických služeb. Výchovné skupiny jsou členěny podle pohlaví nebo podle věku dítěte. Pro děti, které ukončily povinnou školní docházku, se zřizují

diagnostické třídy, které mají za úkol připravovat děti na jejich budoucí povolání. Ve třídě je nejvíce 8 dětí. (Regionální školství 2005).

2.3.2 Dětský domov

V tomto zařízení jsou děti umisťovány většinou od 3 do max. 18 let. Výjimku tvoří ti, kteří studují a to max. do 26 let. Do dětského domova se také umisťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi. Dětský domov má za úkol zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou. Ovšem tyto děti nemají problémy se závažnějšími poruchami chování. Děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Dětské domovy se starají o děti, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině a nevyskytuje se u nich závadové chování. Tyto děti mohou navštěvovat školu, která není součástí dětského domova. Dětské domovy zajišťují dětem hlavně sociální a výchovné prostředí. Hodně dětí přichází do dětských domovů jako nechtěné z rozpadlých rodin nebo rovnou z kojeneckých ústavů. Pro umístění dítěte do dětského domova jsou často sociální důvody, ke kterým se přidávají i problémy osobnostní, výchovné či zdravotní. Mezi nejčastější důvody patří nezvládnutí výchovy, zanedbání dítěte, zneužívání nebo týrání. Dále pokud rodičům bylo soudně uděleno odnětí osobní svobody, či měli problémy s alkoholem nebo návykovými látkami. Může za to i nízká sociální úroveň, dlouhodobá nemoc nebo smrt rodičů (Janský 2014).

Hlavním úkolem dětského domova je připravit děti na samostatný život. Hlavním cílem je vytvořit dětem co nejlepší podmínky pro jejich všestranný rozvoj až do jejich dospělosti. Aby byly připravené na realitu, která je čeká po odchodu z dětského domova. Vychovatelé by je měli směřovat k lehkému zapojení do pracovního procesu. Dále by se děti v dětském domově měly naučit běžným věcem, které potřebují ke společenskému a rodinnému životu. Děti by se měly v průběhu pobytu v tomto zařízení zlepšovat ve svých schopnostech a dovednostech. Je důležité, aby po odchodu z dětského domova zvládly úspěšně svůj samostatný život. Vychovatelé jsou pro dítě jejich nejbližší osobou. Bývají jejich oporou ve složitých životních situacích. Samozřejmě ústavní výchova není schopna úplně nahradit rodinné prostředí. Snaží se, aby děti v zařízení se cítily co nejlépe a přirozeně. Nejdůležitější je, jaký vztah má dítě s vychovatelem. Vychovatel se musí snažit o to, aby dítě mělo pocit jistoty, opory a bezpečí. Prostě vychovatel musí co nejvíce pomáhat dětem, aby to pro ně bylo v zařízení co nejsnadnější. Kromě vychovatelů se v dětském domově vyskytují učitelé, psychologové, či další zaměstnanci, kteří jsou potřeba pro chod zařízení. Dětské domovy samozřejmě spolupracují s rodiči dítěte, pokud projevují o dítě zájem. Zlepšují se tak výchovné podmínky pro dítě a umožňuje to dětem návrat do biologické rodiny. Při adaptaci dítěte do zařízení je důležitá interakce s prostředím, zapojení dítěte do kolektivu, vymezení hranic chování, přijetí dítěte ostatními vrstevníky a pocit bezpečného či vřelého přijetí. Dítě se musí přizpůsobit dennímu režimu a naučit se žít mezi dalšími dětmi. Musí se naučit toleranci

a také porozumění (Pacnerová 2015).

2.3.3 Dětský domov se školou

Jsou speciální školská zařízení, které se starají o děti, kterým byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova. U těchto dětí se vyskytují závažné poruchy chování. Dále tu jsou umístovány děti, které trpí duševní poruchou a vyžadují specifickou výchovnou léčebnou péči nebo ochrannou výchovu. Zde jsou umístovány děti většinou od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Dále to mohou být matky, které splňují podmínky a jejich děti, které nemohou být vzdělávány ve škole, jež není součástí dětského domova se školou. Součástí těchto dětských domovů je příslušný typ školy (Ciklová 2016).

Dětské domovy se školou mohou být rozděleny odděleně. A to zvláště pro děti s nařízenou ústavní výchovou a zvláště pro děti, které mají problémy s duševní poruchou. Mají uloženou ochrannou výchovu nebo to jsou nezletilé matky se svými dětmi. Existují zde i výjimky, které může udělit ministerstvo. Pokud se u dítěte jeho stav výrazně zlepší a zmizí důvody, které přikazovaly dítěti navštěvovat jen školu, která byla součástí dětského domova, tak ředitel dětského domova se školou může podat žádost a dítě je následně přerazeno do školy, která není součástí dětského domova se školou. Když dítě dokončí povinnou školní docházku a stále se u něho vyskytují závažné poruchy chování, tak se nemůže vzdělávat na střední škole mimo toto zařízení. Pokud nenastoupí do pracovněprávního vztahu, tak musí být umístěno do výchovného ústavu.

(Zákon č. 109/2002 Sb.).

Z pedagogického a psychologického hlediska je výchova dětí v dětských domovech se školou velmi specifická a i obtížná. Největším problémem bývá to, že dítě nevychovává jen jeden vychovatel, ale více vychovatelů. Z toho vyplývá, že je v zařízení nejednotný přístup, z čehož mohou vyplývat problémy. Ústavní výchova se snaží, aby se děti cítily stejně v zařízení jako v rodinném prostředí. Ale to není úplně možné, protože vychovatelé a další pedagogičtí pracovníci nemohou úplně nahradit rodiče. Vychovatelé mají jen částečnou zodpovědnost za vývoj a výchovu dítěte. Lidé, kteří vyrůstají v ústavní výchově, tak mívají nižší životní úroveň. Bývá u nich vyšší nezaměstnanost. Většina těchto lidí pracuje na méně kvalifikovaných pracovních pozicích. Přece jenom děti, které vyrůstají ve svých rodinách, tak mají větší šanci na kvalitní zaměstnání a tím i související plnohodnotnější život (Švancar, Buriánová, 1988).

2.3.4 Výchovný ústav

V tomto výchovném zařízení mohou být jen děti starší 15 let se závažnými poruchami

chování, kterým byla nařízena ústavní výchova nebo ochranná výchova. Ve výjimečných případech, kde dochází k zvláště závažným poruchám chování, tak do výchovného ústavu mohou být zařazeny děti od 12 let, protože nemůžou vyrůstat v dětském domově se školou. Výchovné ústavy se umisťují odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou. Tyto zařízení poskytují dětem výchovnou, vzdělávací a sociální péči. Lidé mají tendenci často výchovné ústavy nazývat jako "pastáky nebo polepšovny,,. Děti kvůli svým závažným poruchám chování naplňují skutkovou podstatu trestného činu. Tyto školská zařízení poskytují speciální výchovně vzdělávací programy. Snaží se u dítěte, o co nejvyšší rozvoj jeho osobnosti. Do výchovných ústavů mohou být i umístěny nezletilé matky se svými dětmi (Matoušek 1999).

V zařízeních, kde se vyskytují děti s uloženou ochrannou výchovou se využívají speciální stavebně technické prostředky, které mají za úkol bránit dětem v útěku. Dále je možné v zařízení využívat audiovizuální systémy, ovšem o jejich zprovoznění musí rozhodnout ředitel zařízení. Tyto systémy slouží k zajištění bezpečnosti dětí, zaměstnanců a svěřeného majetku. Audiovizuální systémy mají využití pro kontrolu okolí budovy či dalších budov na pozemku, pro kontrolu vnitřních prostor budovy, kam děti nemohou a pro kontrolu chodeb, místností, které slouží pro zaměstnance a pro oddělené místnosti. Plány pro využívání audiovizuální techniky musí schválit ministerstvo. Samozřejmě s tím musí být seznámeny všechny děti a zaměstnanci, kteří se pohybují v zařízení. Ve výchovných zařízeních se musí předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů v chování dětí a zmírňovat příčiny již vzniklých poruch chování

(Regionální

školsství

2005).

3 Dospívání a vybrané poruchy

Tato kapitola popisuje problematiku dospívání chlapců, kdy se dítě postupně mění v muže. Jedná se o složité období jedince, které s sebou přináší možná rizika. Nevyvíjí se jen fyzická stránka jedince, ale i ta psychická. Tato kapitola nám uvádí, že toto období je náročné jak pro samotného jedince, ale i pro jeho rodinu, či okolí, v jakém mladý člověk vyrůstá. O to je náročnější, když se u chlapce vyskytuje nějaká porucha. Kapitola charakterizuje poruchy socializace u dospívajících. Dále se zabývá problematikou poruch učení a chování, ADHD, autismem, mentální retardací. V Husově domově všichni chlapci mají neurologické, psychické, či psychiatrické onemocnění. Tato onemocnění ovlivňují vývoj jedince a i samotné volnočasové aktivity, kterých se chlapci účastní. Ty chlapce limitují a i mají vliv na jejich rozhodování a chování. Aby byla komunikace s mladistvými úspěšná, či dokonce efektivní, tak musíme mít schopnost naslouchat. Lidé si často myslí, že s adolescenty stačí hodně mluvit. Ale není to úplně přesně správně řečeno. S mladými lidmi se musí řešit problémy a to dost důrazně. Žádný neklid by neměl být opomenut. Dospělý člověk by měl mít s dospívajícími dostatek porozumění a pochopení. Rodiče ze sebe vydávají hodně energie, aby porozuměli svým dětem. Ovšem komunikace s adolescenty bývá obtížná (Kraus 2008).

Některé věci, které dospívající jedinci říkají, tak jsou pro dospělé lidi nepochopitelné. Dospívání je obdobím mimořádných stresů. Mají děsivé pocity, které nechtějí dávat najevo. Také si myslí, že by se neměli vztekat. Ale ten vztek může hluboko číhat v nich. A když je vyprovokován, tak často mladý člověk vybuchne, i když to bude neadekvátní k dané situaci. Je velmi důležité si u adolescentů získat jejich důvěru. Děti málokdy projevují svým rodičům uznání.

Komunikace s adolescenty bývá častým problémem. Je důležité, aby dospívající jedinci měli dobré vztahy s lidmi, kteří pro ně hodně znamenají. Komunikace mezi rodiči a dětmi by měla být častá a směřovat ke vzájemnému porozumění (Orvin 2001).

Vyskytuje se spousta druhů onemocnění mozku a centrální nervové soustavy. Jedná se o taková onemocnění, u kterých se vyskytuje velký vliv imunitního systému na vznik a rozvoj onemocnění. Liší se příčinou onemocnění, způsobem léčby a jeho prognózou. V současné době se ve světě vyskytuje tisíc neurologických nemocí, které jsou různorodé. Neurologické nemoci lze považovat jako civilizační, které se pojí s moderním životním stylem. Pro hodně jedinců je vhodná dlouhodobá a preventivní léčba, která má ovlivnit imunitní systém, tedy mozek a míchu. Každé onemocnění nervového systému je závažné. Nervový systém řídí všechny procesy v lidském těle. Nemoc zásadně ovlivňuje kvalitu života dítěte. To je omezené tím, že se nevyvíjí běžným

způsobem a nemůže se zapojit do běžných dětských činností (Pipeková 2006).

3.1 Adolescence

Adolescence je období, kde dospívající jedinci zjišťují, že mají nějakou odpovědnost, především za svoje chování. Rodiče ztrácejí kontrolu nad svými dětmi. Někdy mají pocit, že ve výchově selhali. V období dospívání se mladí lidé rádi pouštějí do riskantních věcí. Dítě se osamostatňuje od rodičů. Je důležité, aby se dítěti stanovily limity. Musí se naučit postupně přijímat kontrolu nad svým chováním. Většině dětí záleží na tom, aby neztratily uznání svých rodičů (Matoušek 1997).

Adolescenti si vytvářejí identitu vlastního já. Využívají party svých vrstevníků. V partě většinou jedinci přibližně stejného věku, bojují se stejnými psychologickými problémy. Vliv v partě je přechodný. Přeci jenom dospívající tolik volného času s partou netráví. Hlavní porci času tráví ve svém domově, se svoji rodinou, která má na něho největší vliv. Většina dospívajících mladých lidí prožije svoje dospívání v rodině, kde většinou najde pochopení. Mají rodiče, kteří jim dávají navenek vědět svoji lásku a péči. Ale někteří adolescenti, kteří hledají identitu vlastního já, tak se k nim dostává pocit, že je nemá nikdo rád. Myslí si, že jejich rodiče se o ně nezajímají a nemilují je. Poté jsou adolescenti vystaveni větším rizikům. Bohužel se vyskytují čím dál větší případy, že děti takové situace řeší alkoholem, či užíváním drog. Rodiče si uvědomují, že takové věci jsou pro jejich děti velmi nebezpečné. Mohly by se dostat na negativní cestu, z které bývá velmi těžký návrat. Čím je větší bolest u adolescentů, tím přichází větší potřeba se jí zbavit. Mladí lidé bohužel vidí v požívání návykových látek řešení svých problémů. Když adolescent usiluje o nezávislost, tak je pro něj důležité vědomí vlastní způsobilosti. Proces vytváření identity vlastního já, nekončí adolescencí. Dospělí lidé na něm stále pracují (Orvin 2001).

3.2 Poruchy socializace u dospívajících

Činiteli socializace jsou jednotlivci nebo skupiny, které ovlivňují chování jedince. Nejdůležitější socializace probíhají v menších skupinkách, kde se mladiství často setkávají. Během dětského vývoje, mladý jedinec získává postupně zkušenosti a setkává se svými vzory, od kterým pozoruje vzorce chování. Rodina je tradičním uspořádáním blízkých osob. Zde se utváří duševní život jedince. Rodina již od narození ovlivňuje vývoj jedince. Jejím prostřednictvím se dítě postupně připravuje na společenský život. Je obvyklé, že u dospívajících, při neuspokojení vlastních potřeb dojde k frustraci a k agresivnímu chování. Mladí lidé musejí získat schopnost přizpůsobit se životním změnám a vyrovnat se s nimi. Jedinec během socializace zjistí, že to,

co mu ze začátku připadalo těžké, možná i nemožné, tak najednou zas tak složité není a existuje řešení, které se dá zvládnout. Hodně mladých lidí jsou rozrušení, trpí poruchami spánku, nemají chuť k jídlu. Důležitou roli hraje temperament, zkušenost a i fyzický stav těla. Pro mladé lidi je typické zjednodušené vnímání reality. Vidí prostě černobíle. Když někdo nesouhlasí s chováním mladých lidí, tak je to velmi zraňuje. Zavrhují dotyčné osoby a mají k nim negativní postoje. Dospívající lidé jsou velice snadno zranitelní v milostných vztazích. Při rozchodech hodně strádají, dokážou ničit majetek, vyhazovat dárky, které dostali a všeobecně se hněvají na celé své okolí. S rodiči mohou dospívající dojít k jinému názoru, což mnohdy řeší odchodem z domova. Uchylují se k příbuzným nebo k přátelům. V horším případě končí na ulici nebo pod mostem. Hodně dospívajících si neuvědomuje, co znamená slovo svoboda. Jaké povinnosti každý jedinec má a s ní spojenou zodpovědnost (Pipeková 2006).

Když adolescenti prožívají krizi, tak se u nich objevuje bolest. Otrásá to jejich hodnotami a můžou začít být nepřátelští, vůči svému okolí. Traumatické krizové stavy mohou vzniknout smrtí blízké milované osoby, čímž u jedince vyvolá silný emoční otřes. Když se postižený jedinec stane obětí nebo svědkem fyzického násilí, tak se může dostavit náhlý citový šok a vznikne krize. Když je bolest spojena s ponižováním a urážením lidské důstojnosti, tak o to více může být větší následná krize. Což bývá znásilnění, pohlavní zneužívání, napadení nebo týrání. Krizové jsou zátěžové situace, či vypjaté vztahy. U mladých jedinců se objeví depresivní nálada, či prudká zloba. Většinou se snaží posilnit alkoholem, aby danou zátěžovou situaci lépe zvládli. Ovšem díky vlivu alkoholu ztrácí nad sebou sebekontrolu, sprostě nadávají ostatním lidem, čímž vyvolávají konflikty. Ničí cizí majetek nebo dochází k sebepoškozování. Cítí velkou křivdu. A z toho pramení, že se chtějí okolí pomstít. Pokud se člověk vyhýbá k vyřešení svých problémů, tak se dostává do depresí. Jedná se o postižení duševního života. Mladý člověk je smutný, nemá zájem o své koníčky a má pesimistický pohled na svět. Pokud je situace velmi kritická, tak může dojít k ublížení na zdraví a nebo ke konci svého života (Jedlička a kol. 2015).

3.3 Poruchy učení a chování

U dětí se vyskytují specifické vývojové poruchy učení chování, specifické poruchy učení a vývojové poruchy učení. Děti se specifickými poruchami učení jsou označovány za žáky se specifickými vzdělávacími potřebami. Specifické poruchy učení mají různé příznaky. Když má dítě symptomy, tak je potřeba najít řešení a podpořit dítě při zvládnání náročných situací. Specifické poruchy učení jsou problémem v pedagogice, ale také v psychologii. Když děti trpí specifickými poruchami chování, tak je nutná pomoc při nápravě. Používají se metody, které jsou podobné

reedukačním metodám a jsou přizpůsobeny vzdělávacímu problému. Žáci s těmito poruchy jsou zařazováni do běžných škol díky inkluzi. Proto se setkáváme v běžných třídách s dětmi, které mají snížené rozumové schopnosti, či mají poruchy pozornosti. Takové děti se chtějí srovnávat s ostatními dětmi, ale je třeba si uvědomit, že takové děti daleko hůře snášejí svoje neúspěchy. To vede většinou k poruchám jeho sebehodnocení a narušení osobnosti. Jedná se o celoživotní handicap, ale pokud se včas přijde na poruchy a s daným dítětem se pracuje, tak může dojít ke zmírnění nebo k úplnému odstranění vzdělávacích obtíží. Jednotlivé obtíže u žáků se různě kombinují a ovlivňují vzdělávání žáků (Pipeková a kol. 1998).

Dyslexie

Je specifická porucha čtení. Nejvíce se projevuje už od úplného začátku čtení, když se děti učí jednotlivá písmena. Problémem jsou podobná písmena a podobné zvukové hlásky. Problémy přicházejí se spojováním hlásek do slabik. Děti mají obtíže se souvislým čtením slov. U těchto dětí je čtení pomalejší, ve čtení se objevují chyby a objevuje se horší porozumění textu.

Dysgrafie

Je specifická porucha psaní. Jedná se o špatný tvar písmen a řazení písmen. Dítě si není schopno pamatovat tvary písmen a zaměňuje tvarově podobná písmena. Písmo bývá neuspořádané, neobratné. Žáci mají problémy s výškou písma. Děti mají problém s rychlostí písma, píše pomaleji, než jejich vrstevníci. Špatně drží pero a hůře se soustředí.

Dyskalkulie

Jedná se o specifickou poruchu matematických schopností. Děti mají problémy s čísly, v geometrii neumí seřadit různé velikosti. Objevuje se porucha prostorového faktoru. Problémy dítěti dělají podobná čísla, římské číslice, zlomky, desetinná čísla. Příčiny jsou ve zrakovém vnímání a v orientaci v prostoru.

Dysortografie

Je specifická porucha pravopisu, která neumožňuje dítěti správně zapisovat písmena. V diktátech se často objevují stejné chyby, i když je umí správně odůvodnit. Je důležité, aby děti s tímto problémem měly více času na písemnou zkoušku. Další alternativou by bylo ústní zkoušení místo písemného testu.

Dyspinxie

Jedná se o specifickou poruchu kreslení. Děti mají velmi malé schopnosti kreslení. Dítě kreslí neobratně. Nedokáže převést svoji představu na papír. Dítě má potíže s používáním barev.

Dysmúzle

Je specifická porucha, která se týká hudby. Objevují se problémy v rozlišování tónů. Dítě zapomíná melodii, neumí rozlišit rytmus.

Dyspraxie

Jedná se o poruchu obratnosti. Dítě není schopné vykonávat obtížnější úkoly, které se vyskytují při běžných činnostech. Takové děti jsou pomalejší, nezručné, jejich výrobky zrovna nevypadají nejlépe. Děti mají problémy při pracovním vyučování, ale také při kreslení či během tělesné výchovy. Navíc tato porucha může způsobit artikulační neobratnost (Pipeková 2006).

3.4 ADHD

Jedná se o neurovývojovou poruchu pozornosti, spojenou s impulzivitou a hyperaktivitou. Všechny příznaky se objevují už od raného dětství. ADHD vzniká na základě odchylek funkce CNS. Roli v tom hraje i dědičnost. Je třeba podotknout, že příznaky impulzivity a hyperaktivity se vyskytují častěji u chlapců, než u dívek a to dost výrazně. U chlapců se ADHD lépe rozpoznává než u dívek. Chlapci jsou v okolí vnímáni jako uličníci a zlobivé děti. U dívek se často vyskytuje porucha pozornosti. Dívky jsou nenápadné, v okolí takřka neviditelné. Dítě s poruchou ADHD trpí nepozorností. Dítě dělá chyby z nedbalosti. Nedodrží pokyny učitele, nedokáže dokončit úlohy, má obtíže s organizováním činností. Jedinci ztrácí věci, zapomínají je a bývají nezodpovědní. Děti mají problémy udržet pozornost při plnění úkolů. Děti s hyperaktivitou si hrají s rukama nebo i s nohama. Stále se vrtí na židli, lenoší, bez dovolení odchází ze svého místa. Vyrušují mluvením při vyučování, skáčou do řeči a mají problémy, když si mají na něco počkat (Michalová, Pašatová a kol. 2015).

S dětmi s ADHD je potřeba postupovat po menších krůčcích. Děti mají nedostatečnou vnitřní kontrolu. Když dítě prožívá neúspěchy, tak se musíme zaměřit na žákovi schopnosti. Může za to i stresová situace ve školním prostředí. V případě neúspěchu můžeme přejít k lepšímu chování.

Mezi příčiny ADHD má největší vliv dědičnost a biologické faktory s tím spojené. Dochází k narušení nervových impulsů, zdravotním komplikacím v těhotenství matky nebo při porodu, užívání alkoholu a drog v těhotenství (Kendíková 2019).

Hyperaktivitu u žáků často doprovázejí poruchy učení. U těchto žáků často nastávají problémy s poruchami chování. Žákům s ADHD nevyhovují školské systémy. Děti v nich zaostávají, či dokonce i selhávají. Je žádoucí, hledat pro takové děti jiné přístupy, které vedou k lepšímu sebepoznání. Díky tomu je šance, že dojde alespoň k nějakému rozvoji osobnosti. Když už učitelé předem vědí, že budou mít ve třídě žáka s ADHD, tak by se na něho měli svědomitě připravit. Měli by o dané problematice nastudovat danou teorii. Učitelé někdy poskytují rady výchovní poradci, kteří jsou na takové případy speciálně vyškoleni. Je velmi důležité, aby byli pedagogové na žáky s ADHD připraveni hlavně po psychické stránce. Musejí být vyrovnaní a nenechat se jen tak snadno vyvést z míry. Totiž práce s těmito jedinci je velice náročná. Nutno říci, že je snadno stresující, protože přes veškerou snahu a velké úsilí, nedochází ke zlepšení. Učitel si musí být vědom toho, že když dojde u nějakého žáka ke zlepšení, tak může dojít k náhlému propadu. U takových žáků by se učitelé měli věnovat osobnímu rozvoji, ale i regeneraci a odpočinku. Pedagogové by měli umět vzdělávat tuto skupinu žáků a hlavně si dát pozor na syndrom vyhoření. Učitelé by měli spolupracovat se svými kolegy, sdílet zkušenosti a nechat si umět poradit. Měli by dokázat společně najít efektivní řešení (Závěrková 2016).

3.5 Autismus

Autismus je choroba, která je spojená s poruchou kontaktu s vnějším světem. Poškození je v sociální interakci, komunikaci a v činnostech. Děti nejsou schopné používat základní formy vystupování. Jedná se o pohled do očí, výraz tváře, gesta, či pohyby těla k vzájemné sociální interakci. Nejsou schopné navazovat vztahy se svými vrstevníky. Neumí se radovat, nedávají navenek smutek. Nejsou schopné se zúčastnit společenských her. U těchto dětí je vývoj řeči opožděný nebo zcela chybí. Nezačínají konverzace, neradi komunikují. Jejich řeč je stereotypní. Chybí jim představivost, neumí napodobit chování, které je přiměřené k jejich věku. Mají svoje rituály a každodenní proces, který se opakuje (Howlin 2005).

Děti a mladiství, kteří mají autismus, tak obvykle nemají rádi volný čas. Děti s autismem se většinou zabývají sami sebou, někdy chtějí být ve společnosti dospělých. Jindy jsou nejvíce spokojené, když jsou sami. Děti s autismem mají úplnou závislost na vzorech. Tato závislost má hodně záporů. Pro takové dítě je snadnější, když ví, co ho v daný den bude postupně čekat. Dítěti by se měl napsat časový rozvrh a tam zaznamenat činnosti, které budou probíhat. Když dítě úspěšně

splní činnosti, tak získá pocit uspokojení a je dobré dát dítěti nějakou odměnu. Do volného času dítěte by se měli zapojit všichni členové rodiny. Dítě to bude mít pestřejší, navíc pro jednoho člověka je to velmi náročné. Děti s autismem nemají k učení žádný motiv. Často proto dítě odměníme sladkostí, poněvadž na to slyší. Některé děti je obtížné k učení motivovat, proto lze využít hudbu, která má uklidňující účinky. Většině dětem vyhovuje rychlejší výklad s krátkými pauzami. Navíc je pro ně vhodné, když se při vyučování věnují více činnostem (Peeters 2003)

Děti s Aspergerovým syndromem mají zájmy v hromadění předmětů. Každé dítě má svoje nějaké koníčky. Tyto děti chtějí mít koníčky jen sami pro sebe. Je typický pouze pro ně a udává tón jejich volného času i komunikaci s ostatními. Dítě s tímto syndromem má svůj koníček rádo. Tudíž se ho nechce vzdát, poněvadž mu dělá radost (Attwood 2005).

Většina dětí s autismem nikdy nedosáhne nějaké vyšší úrovně svého vzdělání. Zhruba polovina dětí, kteří trpí autismem, tak má střední nebo těžký stupeň mentální retardace. Existuje hodně škol pro děti s mentální retardací, než pro děti s autismem. Když je škola v blízkosti bydliště dítěte, tak bývá lepší spolupráce učitelů s rodinou dítěte (Peeters 1998).

U dětí bývají opožděné jejich komunikační a sociální dovednosti. Děti s autismem jsou více postižené v komunikaci a v sociálních dovednostech, než děti postižené mentální retardací. Většina dětí s autismem prožije nezávislý život. Děti s lehčí formou autismu se mohou docela snadno zařadit mezi svoje vrstevníky. Důležité je, jak je třída uspořádaná. Jaké se v ní vyskytují pomůcky a vybavení. Rušivé chování dítěte při vyučování má vliv na jeho vrstevníky ve třídě (Vocilka 1995).

3.6 Mentální retardace

Za vznik mentální retardace může více příčin, které se vzájemně prolínají. Hlavním činitelem je považována dědičnost a také vliv prostředí. Mentální opoždování je zaviněné vnitřními, ale i vnějšími příčinami. Vnitřní příčiny se nacházejí v pohlavních buňkách, díky kterým vzniká nový jedinec. Vnější činitele, které mohou způsobit mentální retardaci, tak už působí od početí. Mohou to být následky z infekcí, z úrazů nebo z výživy. Může nastat poškození mozku. Mentální postižení mozku vzniká na základě kombinací. Většinou se jedná o děti postižených rodičů (Pipeková 2006).

Prevence vzniku mentálního postižení může zahrnovat hodně druhů činností. To bývá zdravotní péče, výchova, přenosná onemocnění, programy pro prevenci nemocí. Základy výchovy mentálně postižených dětí je v jejich rodinách. Taková výchova dítěte je mnohem obtížnější, než u běžného dítěte. Je tam velmi důležitý dostatek času a hlavně velká trpělivost rodičů. Výsledky se dostávají velmi pomalu a jen málo. Dítě s mentální retardací potřebuje dlouhodobý a hlavně

trpělivý nácvik. Může se stát, že rodiče propadnou pocitům neúspěšnosti, bezmoci a beznaděje. V takovém případě je dobré vyhledat odbornou pomoc psychologa nebo pedagoga. Rodiče naleznou řešení ve speciálně pedagogickém centru pro děti a mládež s mentálním postižením (Cohen 2022).

Pro vývoj dítěte je důležité, aby se hlavně vyrovnali rodiče s tím, že se jim narodilo postižené dítě. Neměli by svoje dítě odmítat. Dítě potřebuje mateřskou péči a lásku v rodině. Rodiče by měli mít dítě rádo takové, jaké je. Aby rodiče poznali svoje dítě a mělo jej rádi, tak mnohdy potřebují pomoc kvalifikovaných odborníků. Mentálně postižené dítě hlavně potřebuje pevné rodinné zázemí, pocit ochrany a bezpečí. Dále je zapotřebí intenzivní výchovná péče. Výchova postižených dětí s mentální retardací je pracná a náročná (Švarcová 2003).

Pacient s mentální retardací je diagnostikován dětským lékařem. Takové děti mají problémy v chování. Trpí výbuchy vzteku, při kterých rozbíjí věci. Objevuje se u nich nevhodné sexuální chování. Mentální retardací se rozumí přerušení vývoje mozku. Funkce se vůbec nerozvinula. Mentální retardace může být vrozená nebo získaná. Ne každý člověk je schopný žít s mentální retardací samostatně. Tito lidé potřebují pomoc s obyčejnými věcmi, které zdraví lidé berou jako zcela běžnou. Odhalení duševní poruchy u lidí s mentální retardací bývá někdy obtížné. Dítě vyjadřuje svoji nepohodu svými neverbálními prostředky. Když se narodí v rodině dítě s mentální retardací, tak v rodině to vyvolá smutek, zármutek a odmítání dítěte. Když se rodiče rozhodnou, že si dítě nechají, tak psychické problémy u nich nepřestanou. Jedná se o velmi náročnou výchovu, která se neobejde bez problémů. Rodiče se nakonec s tímto problémem vyrovnají. Svoje dítě milují stejně tak, jako by bylo zcela zdravé (Cohen 2022).

4 Výzkumné šetření

Praktická část bakalářské práce se zabývá problematikou trávení volného času chlapců ve výchovném ústavu v Husově domově, který se nachází ve Dvoře Králové nad Labem. Předmětem výzkumného šetření zjišťuji, jaké metody a formy používají vychovatelé při volnočasových aktivitách s chlapci v Husově domově. Dále se dozvídám, jaké nastávají problémy při volnočasových aktivitách a jak by se nejlépe dalo předejít možným rizikům, které mohou nastat během těchto aktivit. Všechny uvedené volnočasové aktivity vycházejí z analýzy programu Husova domova.

Empirická část je řešena kvalitativní strategií formou polostrukturovaného rozhovoru s respondenty z řad vychovatelů. Rozhovorem jako kvalitativní výzkumnou metodou zjišťuji subjektivní názory respondenta. Dozvídám se, jaké má vychovatel zkušenosti s chlapci a jaké metody při výchově používá. Jaké mohou nastat rizikové situace, jak správně odhadnout danou situaci a jak nejlépe danou situaci umět vyřešit.

Jedná se o chlapce, kteří prožívají dospívání. Navíc to v životě neměli úplně jednoduché a do tohoto zařízení se dostali na příkaz soudu, poněvadž provedli nějaký delikt. Je potřeba, aby respektovali pravidla, která jsou v zařízení pevně daná. Vychovatelé dohlíží na to, aby chlapci pravidla respektovali, ale na druhé straně musejí mít pochopení, když některý z chlapců citově strádá po svých nejbližších nebo zrovna nemá náladu. Chlapci jsou ve věkovém období, kterým jsme si prošli každý z nás.

4.1 Cíle a charakteristika výzkumných otázek.

Hlavním cílem bakalářské práce je s oporou a odbornou literaturou zjistit, jak probíhají volnočasové aktivity chlapců v Husově domově z pohledu vychovatelů. Jaké mají chlapci možnosti trávení volného času a jaké aktivity mají oblíbené a co prospěšného si z nich odnáší. Důležité je, aby chlapci nabyté znalosti dokázali uplatnit v budoucím životě a stali se prospěšnými lidmi pro společnost.

Hlavní výzkumná otázka byla stanovena:

Jak probíhají volnočasové aktivity chlapců v Husově domově z pohledu vychovatelů ?

Na Hlavní výzkumnou otázku odpovídáme pomocí dílčích a tazatelských výzkumných otázek.

DVO1: Jaké volnočasové aktivity připravují vychovatelé chlapcům v Husově domově a jaké při nich využívají metody a formy?

TVO1: Jaké organizované volnočasové aktivity připravují vychovatelé ?

TVO2: Jaké metody a formy využívají vychovatelé ?

TVO3: Jaké z nich jsou u chlapců oblíbenější a proč ?

TVO1: Jaký přínos dají dané aktivity chlapcům do života ?

Tato otázka má odpovědět na to, jakých aktivit ve svém volném čase mohou chlapci využívat v Husově domově. Jaké činnosti mají nejraději a které jsou jim blízké. Co rádi dělají ve svém volném čase. Jestli raději tráví čas se svým mobilním telefonem, sledováním TV, využíváním PC nebo raději tráví svůj volný čas s jinými chlapci, kde mohou hrát různé kolektivní míčové hry nebo se raději věnovat deskovým a dalším společenským hrám. Dále nás bude zajímat, zda mají dostatek volného času na svoje potřeby. Odpovědi na tuto otázku budou závislé na jejich věku, charakteru, vlastnostech a rozumové vyspělosti. Dalším cílem je zjistit, co chlapci získají z daných aktivit. Jaké poznatky a získané dovednosti se jim budou hodit v budoucím životě ? Důležité je, aby je chlapci byli schopní použít a snáze se tak začlenit do společenského života.

DVO2: Jakým volnočasovým aktivitám se mohou sami chlapci věnovat v Husově domově ?

TVO1: Kterým se volnočasovým neorganizovaným aktivitám se chlapci věnují v Husově domově ?

TVO2: Myslíte si, že je pro chlapce vhodné, když poslouchají hudbu s agresivními prvky, či sledují hororové filmy a jaké to může mít pro ně následky ?

TVO3: Jak mohou vychovatelé těmto nevhodným vlivům předejít, aniž by chlapcům zakazovali sledování TV, či používání PC a mobilních telefonů ?

Tato otázka se zabývá tím, jakým aktivitám se mohou sami chlapci věnovat, aniž by u nich musel být vychovatel a danou činnost dělat s nimi. Zaobíráme se problematikou toho,

zda dané aktivity jsou pro chlapce vhodné a neměly by se spíše nějakým způsobem omezit. Přeci jenom to není úplně tak jednoduché, poněvadž se jedná o věci, které chlapce zajímají a mají je rádi. Ale tyto jevy nejsou úplně vhodné pro jejich vývoj osobnosti. Sledování a poslouchání nevhodných jevů může u chlapců probudit agresí, či patologické nutkání, které by mohli začít praktikovat u svých vrstevníků nebo to dokonce zkoušet i na vychovatelích. V otázce chceme nalézt porozumění mezi chlapci a vychovateli ohledně této problematiky. Poněvadž je tu něco, co se chlapcům líbí a na druhé straně je něco, co vlastně chlapcům ubližuje a brání jim v jejich plnohodnotném rozvoji.

DVO3: Jak probíhají volnočasové organizované aktivity v oblasti míčových sportů ?

TVO1: Jaké míčové sporty mají chlapci nejraději a proč ?

TVO2: Jaké rizikové prvky se vyskytují u chlapců při fotbale ?

TVO3: Proč se v Husově domově hrají kolektivní sporty ?

V této otázce bychom se měli dozvědět, jaké míčové sporty vychovatelé praktikují s chlapci. Které z nich se u chlapců těší oblibě a proč. Jaká rizika mohou nastat při hraní míčových her a jakými způsoby by se těmito rizikům dalo předejít. Dozvíme se, jaké situace mohou nastat při fotbale a jak lze najít v klidu vhodné řešení. Chlapci se při hraní kolektivních her mohou dostat do vášnivé nálady, takže je potřeba chlapce během hry vhodnými pedagogickými postupy usměrňovat. A nakonec se vlastně dozvíme, proč se kolektivní hry v Husově domově hrají. Jaký to má smysl, pozitiva a následky pro život chlapců v zařízení, ale i potom v osobním životě.

DVO4: Jak vnímají vychovatelé organizovanou volnočasovou činnost stolního tenisu ?

TVO1: Jaké metody a formy používají vychovatelé při stolním tenise ?

TVO2: Jak by se měl vychovatel zachovat, když je chlapec při stolním tenise vulgární, až agresivní ?

TVO3: Stolní tenis je hra nervů, jak to pomůže chlapcům do osobního života ?

Tato otázka má odpovědět na to, jak probíhá hra chlapců ve stolním tenise. Jaké různé metody a formy tohoto sportu vychovatelé používají během hry. Je mnoho způsobů, jak chlapce při stolním tenise zabavit. Cílem této otázky je, nalézt různé formy této hry, které vychovatele

používají a mají již s tímto sportem bohaté zkušenosti. Dále bychom se měli dozvědět, jak vyřešit správně krizovou situaci, když by nastalo to, že by byl chlapec během hry vulgární a odehrávaly by se v něm negativní prvky, které by vedly až k agresivitě. Je zapotřebí co nejrychleji v takové situaci zakročit, poněvadž v ponechání volného průběhu by mohlo dojít k ohrožení na zdraví ostatních chlapců a nebo i vychovatele. V neposlední řadě se dozvíme, jak získaná pozitivita a dovednosti ze hry stolního tenisu mohou chlapcům pomoci v jejich budoucím osobním životě.

DVO5: Jaké místo má turistika při volnočasových aktivitách ?

TVO1: Jaké turistické výlety jsou pro chlapce nejvhodnější a jaké nejoblíbenější ?

TVO2: Jaká pravidla platí pro chlapce v autobusové a vlakové dopravě ?

TVO3: Co na výletech nového chlapci poznají a co během nich se naučí ?

Tato otázka nám přináší odpovědi, jaké jsou další alternativy využití volného času na Husově domově. V okolí Dvora Králové se s chlapci dá chodit na různé asistované vycházky. S chlapci se cestuje po našem kraji za poznáním krás přírodního a kulturního dědictví, za pomoci autobusové nebo vlakové dopravy. Otázka nám má pomoci poodhalit, jaké vědomosti chlapci na výletech získají a co se nového naučí. Cílem je zjistit, jak se chlapci chovají v hromadné městské dopravě, zda dodržují pravidla stanovené vychovatelem a všeobecně, zda se mezi lidmi chovají slušně. Chceme zjistit, zda má vůbec smysl s chlapci jezdit daleko od Husova domova. Zda jim to něco dá nového do života. Zda jsou si toho chlapci vědomi a jestli si váží toho, že vychovatelé jsou ochotni s nimi jezdit na výlety, i když to přímo nepatří do jejich pracovních povinností.

DVO6: Jak probíhá koupání jako volnočasová aktivita ?

TVO1: Jaká pravidla platí při koupání v bazéně na dvorku Husova domova a jak je často využíván ?

TVO2: Proč se s chlapci nechodí koupat na koupaliště do města ve Dvoře Králové nad Labem ?

TVO3: Jaká pozitivita má pro chlapce venkovní koupání a jaké návyky při tom získávají ?

V této otázce nalezneme odpovědi na to, jaká pravidla musí dodržovat chlapci při koupání v bazéně na dvorku Husova domova. Co je přísně zakázáno a jakými způsoby se musejí chovat, aby se mohli v létě v bazénu koupat a užívat si tak letní radovánky. Dále se dozvíme, jaké důvody vedou k tomu, že se s chlapci nesmí chodit koupat do městského koupaliště. Dále zjistíme, jaké dovednosti chlapci získávají při venkovním koupání a co nového se během něho naučí. Jaké návyky si osvojují, které později použijí ve svém osobním životě. Důležité je chlapcům ukázat alternativní způsoby trávení volného času pro zdravý způsob život.

4.2 Výzkumná metoda

Při výzkumném šetření v rámci této bakalářské práce jsem zvolil metodu interview. Jedná se o kvalitativní metodu výzkumu, která je známá pod slovem rozhovor. Pro tuto metodu jsem se rozhodl proto, abych získal co nejvíce podrobných odpovědí a názorů, které by mě pomohli pochopit danou problematiku při volnočasových aktivitách chlapců ve výchovných ústavech. Výhodou kvalitativní metody je to, že díky ní jedinec dokáže získat co nejvíce dat v krátkém čase.

Osobně jsem se setkal s pěti respondenty z řad vychovatelů v Husově domově. Vychovatelé reagovali na konkrétní situace ze života chlapců v Husově domově. Používali k tomu svoje znalosti a zkušenosti, které získali za několikaleté praxe, právě v tomto výchovném ústavu.

Všechny otázky k rozhovorům jsem měl předem připravené. Polostrukturovaný rozhovor umožňuje okamžité zapsání jednotlivých odpovědí. Rozhovor posloužil k lepšímu porozumění kladených otázek. Rozhovory byly uskutečněny po předchozí domluvě v průběhu měsíce listopadu 2022 v Husově domově ve Dvoře Králové nad Labem. Respondenti z řad vychovatelů byli předem seznámeni s důvodem rozhovoru. Vychovatelům bylo oznámeno, že rozhovor je anonymní a nikde nebudou uvedena jejich jména. Ve výchovném ústavu v Husově domově nenastaly žádné problémy během rozhovorů a ani během toho dne. Vychovatelé při rozhovorech působili profesionálně a bylo vidět, že svoji práci hodně rozumí a jsou svědomitě vyškoleni a vedeni k tomu, aby svoji práci zvládali na patřičné úrovni. Samozřejmě rozhovory byly zcela dobrovolné a bylo na vychovatelích, zda mi poskytnou odpovědi. Překvapila mě velká vstřícnost od vychovatelů. Musím zde podotknout, že jsem nebyl žádným vychovatelem odmítnutý a naopak všichni respondenti se mi snažili poskytnout co nejpřesnější odpovědi, které se samozřejmě zakládali na pravdě a jejich zkušenostech při práci s chlapci ve volnočasových aktivitách v Husově domově.

4.3 Charakteristika prostředí

Výzkumné šetření v rámci bakalářské práce bylo provedeno ve výchovném ústavu Husova

domova ve Dvoře Králové nad Labem. Respondenty byly vychovatelé od 32 do 55 let, kteří ve výchovném ústavu již dlouhodobě pracují. Vychovatelé chlapcům volnočasové aktivity plánují, nabízejí a společně s nimi je realizují. Snaží se, aby dětem představili alternativní způsoby trávení volného času, které budou prospěšné pro jejich způsob života. Zjistil jsem, že vychovatelé chtějí, aby chlapci nejevili zájem jen o mobilní telefon, užívání PC nebo sledování TV. Jejich cílem je, aby chlapci při volnočasových aktivitách vzájemně spolupracovali a učili se novým dovednostem, které během nich získávají. Díky jejich odpovědím jsem získal pohled na volnočasové aktivity chlapců ve výchovném ústavu. Dále mi vychovatelé sdělili, že jejich práce je posláním a naplňuje je v jejich životech. Mají jasný cíl, na jakou cestu mají chlapce směřovat, právě skrz volnočasové aktivity, kterým se pravidelně věnují. Mezi nejčastější aktivity patří míčové sporty, společenské a deskové hry, stolní tenis, v létě koupání a asistované vycházky do přírody a po okolí Dvora Králové nad Labem. Někdy se s chlapci i vyjíždí na celodenní výlety, kde se využívá autobusová nebo vlaková doprava. Během velkých prázdnin se s chlapci jezdí většinou na týden na hory do Krkonoš, kde jsou chlapci i s vychovateli ubytováni v pronajaté chatě a během dne podnikají výlety po okolí. Tudíž se chlapci učí vysokohorské turistice a pravidlům, která na horách panují.

Výchovný ústav Husův domov byl založen na začátku roku 1992 ve Dvoře Králové nad Laem. Toto školské zařízení vzniklo pod patronací církve československé husitské. Husův domov je určený jen pro chlapce od 15 – 18 let, výjimečně do 19 let. Tito chlapci vyžadují výchovně léčebný režim v důsledku jejich neurologického poškození, psychického nebo psychiatrického onemocnění. O umístění chlapců na výchovné léčebné oddělení rozhoduje Diagnostický ústav pro mládež, Lublaňská 33, Praha 2, na základě rozhodnutí soudu o uložení ústavní výchovy nebo předběžného opatření. Chlapci ke svému handicapu mají závažné poruchy chování. Jejich delikventní chování směřuje proti zákonným a společenským normám. Chlapcům je poskytována péče speciálně pedagogická, psychologická, psychiatrická a sexuální. Závažné poruchy chování se u chlapců projevují pomocí verbální, ale také brachiální agrese. Chlapci jsou léčeni pravidelnou medikací. Důležitý je režim dne, který je rozřazen na jednotlivé fáze dne, kde se odehrávají různé aktivity a činnosti, které jsou časově pevně ohraničeny. Je to pro děti určitá jistota. Časový harmonogram je tedy režimový a umožňuje chlapcům časté střídání aktivit, které chlapci lépe zvládají. Důležité je to, že vychovatelé z Husova domova nabízejí chlapcům různé programy, které jsou individuální vzhledem k jejich potřebám. Vychovatelé se dále zaměřují na využívání muzikoterapie, ergoterapie, canisterapie a dalších speciálně pedagogických metod a technik. Dbá se na využívání turistiky, poněvadž Husův domov je umístěný v blízkosti turistických tras a klidných míst. Nehledě na to, že v okolí je úžasná příroda a vyskytuje se zde mnoho památek a zajímavých míst. Tímto způsobem se chlapcům dostává vyžití sportovně

pohybové, ale také kulturně vzdělávací.

4.3.1 Život chlapců ve výchovném ústavu

V současné době je v Husově domově umístěno 29 chlapců, což je max. kapacita zařízení pro ubytované. Chlapci jsou rozděleni na 2 oddělení, podle svých fyzických a duševních schopností. Na 1. patře "Žluťásků", žije 13 chlapců a na 2. patře "Modrásků" pobývá 16 chlapců. Chod zařízení zajišťují vedoucí pracovníci + vychovatelé, kteří jsou rozděleni na ranní, odpolední + víkendy a noční služby. Všichni pracovníci Husova domova usilují o to, aby prostředí Husova domova se podobalo tomu rodinnému, ovšem s pevným režimem a s dodržováním pravidel, která jsou sepsána v řádu Husova domova. Cílem je, aby se chlapci během svého pobytu v Husově domově poučili ze svých předešlých chyb, projevíli snahu o nápravu a mohli se svědomitě připravit na samostatný život ve společnosti. Velmi důležité je, aby se naučili a byli schopni řešit běžné záležitosti, které s sebou život přináší. Většina chlapců navštěvuje povinnou školní docházku a to na speciální škole ve Dvoře Králové nad Labem, kam skupiny chlapců vždy dochází s vychovateli. Vyskytují se i výjimky, kdy chlapci jezdí samostatně autobusem na učiliště do blízkých měst v okolí. Odpolední vychovatelé připravují chlapcům volnočasové aktivity, při kterých se chlapci zdokonalují ve svých dovednostech a nebo získávají i nové znalosti. Velmi důležité je, aby mezi chlapci panovaly přátelské vztahy a aby byl vždy profesionální přístup vychovatelů vůči chlapcům. Chlapci jsou vedeni k tomu, aby se chovali slušně k druhým lidem. Aby vyučování ve škole probíhalo bez výraznějších problémů a aby se chlapci na veřejnosti prezentovali celkově dobrým dojmem. Vychovatelé učí chlapce tomu, aby mezi sebou dokázali spolupracovat a společně překonávat překážky, které se vyskytnou během jejich života na Husově domově.

Chlapci mají pevně stanovený režim dne. Ve všední dny stávají v 7:00 hodin, ustrojí se, vyčistí si zuby, přijdou si do vychovatelny pro léky, ustelou si postel a poklidí si pokoj. V 7:30 hodin odchází na snídani. Před 8:00 odcházejí vychovatelé se svými skupinami do školy, přičemž jedna skupina zůstává v budově. Chlapci v této skupině vyplňují pracovní listy do školy a nebo chodí s vychovatelem, či vychovatelkou na dopolední asistovanou vycházku do přírody. Skupiny se vrací kolem 12:30 hodin. Vychovatelé vydají chlapcům polední léky a když je více času, tak jsou chlapcům zapůjčeny jejich mobilní telefony. Na oběd se chodí na 13:00 hodin. Hodnocení dopoledního programu a předávání chlapců odpoledním vychovatelům je vždy pravidelně ve 13:45 hodin. Odpolední program začíná ve 14:00 hodin. V rámci sociálních dovedností se nejdříve chodí s chlapci utrácet jejich kapesné, pokud je pondělí, středa nebo pátek. Při odpoledních programech se nejčastěji s chlapci chodí na hřiště nebo na asistované vycházky po okolí Dvora Králové nad Labem. Na budovu se vychovatelé s chlapci vrací nejdéle do 16:30

hodin. Chlapci se vysprchují, uklidí si svoje věci na pokojích a přijdou si do vychovatelny pro večerní léky. Večeře se koná v 17:30 hodin. Nejdéle v 18:00 hodin začíná chlapcům osobní volno, které nejčastěji využívají k používání mobilního telefonu, PC, či sledováním TV. Chlapci často poslouchají hudbu a nebo hrají mobilní hry. V zařízení se vyskytují chlapci, kteří raději po večeři dávají přednost jiným volnočasovým aktivitám, které mají určitě větší smysl v rozvoji jejich osobnosti. Uvítají, když jim vychovatel uspořádá turnaj ve společenské karetní hře Prší a pustí jim v TV film na přání. Samozřejmě se nesmí jednat o horror nebo o film, který by obsahovat erotické scény. Ve sledovaném pořadu by nemělo být násilí a musí splňovat základní prvky slušnosti, které jsou součástí společenského chování. V tomto čase se s chlapci vedou i rozhovory. Někteří z chlapců toto volno využívají k odpočinku na pokojích k dřívějšímu spánku. Večerka je v 21:00 hodin. Během víkendu je časový harmonogram podobný. Akorát budíček je v 8:00 hodin a vychovatelé pracují dvanáctihodinové směny, takže nedochází po obědě k dopolednímu hodnocení a předávání chlapců odpoledním vychovatelům. V sobotu je celodenní program, kdy chlapci dostávají balíček s jídlem a chodí se většinou ven na turistické výlety. Poté se přichází na večeři. V neděli dopoledne se konají generální úklidy pokojů a veřejných prostor, poté mají do oběda chlapci volno a po obědě se koná odpolední program.

4.3.2 Trávení volného času v Husově domově

Výchovně vzdělávací činnost má cíleně rozvíjet všechny složky výchovy. Jedná se o výchovu sociální, estetickou, tělesnou, rozumovou, mravní a pracovní. Veškeré působení ve volnočasových aktivitách směřuje k rozvoji osobnosti jedince. Výchovná činnost směřuje k preventivně výchovnému působení, kdy je použita sekundární prevence sociálně patologických jevů ve společnosti. Chlapci se učí všeobecnému rozhledu a i to, co se děje ve světě. Jsou motivováni ke vzdělávání a pořádají se pro ně besedy, které mají za cíl chlapce vzdělávat a mít širší rozhled ve svých znalostech. Chlapci plní zadané úkoly, což vede k jejich samostatnosti a obohacení slovní zásoby. Dále jsou chlapci ve volném čase vedeni k pracovním návykům, což je připravuje na jejich budoucí profesi a samostatný život. Učí se práci se dřevem, kde buď rovnají nařezaná polena na určená místa nebo odklízí větve v lese na hromadu a tak udržují pořádek v lesním prostředí. Dále v zimě ze dvorku odklízí sníh nebo se učí běžným pracím na zahradě. Důležité jsou pravidelné úklidy, které jsou na denním pořádku. Dále jsou vedeni k drobným domácím pracím a k poměrně lehčí přípravě pokrmů. Během volného času se mezi chlapci rozvíjí jejich vzájemné vztahy, ale také vztahy k druhým lidem ze svého okolí. Učí se respektovat společenská pravidla a zákony, která ve výchovném ústavu zjišťují, že tato pravidla existují a jsou velmi důležitá pro společenský život. Důležitou roli hrají činnosti, které směřují

ke kulturní výchově a poznávání památek. Je tu vedena velká míra na multikulturní výchovu. Ve volném čase směřuje výchova ke společenským hodnotám, kde se chlapci učí úcty k sobě, ale i k jiným lidem. Je jim vštěpováno, že zvláště ke starším občanům se musejí chovat slušně a s úctou. Během environmentální výchovy se chlapci učí, jak se dá chránit příroda a bohatství, která příroda kolem nás poskytuje. Vychovatelé poukazují na problémy v oblasti ochrany životního prostředí. Chlapci musí klást důraz na hodnotu svého života. Chlapci jsou vedeni k tomu, aby si vážili přírody. Chránili rostliny a živočichy, kteří se v naší přírodě vyskytují.

Vychovatelé hodně s chlapci využívají míčové sporty a sportoviště, která jsou pro ně v blízkém okolí dostupná. Nejvíce chlapce baví přirozeně fotbal. Jedná se o travnatá hřiště na "Tramvaji,, a na "Bajráku,, která jsou v blízkosti Husova domova v rámci stovek metrů. Dále se s chlapci chodí lesní cestou do Komárova, vzdáleném 2 km, kde se nachází největší hřiště určené na fotbal, na které mohou chlapci z Husova domova docházet. Chlapci se při fotbale učí nejen dovednostem tohoto sportu, ale také si při něm zdokonalují fyzickou kondici, přátelské vztahy a vzájemnou komunikaci. Při vzájemném soupeření dbají vychovatelé na to, aby chlapci nehráli agresivně a nedopouštěli se nedovolených zákroků. Jde o to, aby chlapci získali pozitivní prožitky ze hry a odnášeli si jen dobré pocity. Během hry se nesmí používat sprostá slova, která se v zápalu bojů občas objeví. V těchto chvílích musí vychovatel zakročit a daného chlapce usměrnit a zdůraznit mu, že se dopouští nevhodného chování, které nebude tolerováno. Při fotbale mají chlapci vyžití, kde se unaví a při fyzickém vypětí se u nich uvolní agresivní chování, které je v jejich věku přirozené. Občas někoho něco naštvě a tyto negativní vlivy je potřeba ventilovat ven. Vyčerpaní chlapci jsou po fotbale spokojeni a zároveň šťastní. Pro většinu z nich se zpravidla jedná o jejich nejoblíbenější činnost v zařízení. Na budově jsou poté klidní, unavení a působí bez výchovných problémů. Dalším oblíbeným míčovým sportem je vybíjená. Nejčastěji se chodí hrát vybíjená buď na asfaltové hřiště na "Tramvaj,, a nebo do parku, kde se nachází dopravní hřiště. Nachází se tam mohutné stromy a zeleň, která dodává tomuto místu to pravé kouzlo. Na obou hřištích je klid a pohoda. Vytváří se tam pravá atmosféra pro bezproblémové trávení volného času, která slouží k dalšímu vzdělávání chlapců a zdokonalování jejich dovedností. Ve vybíjené se s chlapci hrají dvě varianty hry. A to vybíjená na týmy s kapitánem, kde hrajeme na ohraničeném hřišti, které je určené na nohejbal a nebo všichni proti všem na vracenu. Většinou v parku na dopravním hřišti, kde ohraničení hrací plochy tvoří vzrostlé stromy. Chlapci se učí při vybíjené přesně mířit na cíl, postřeh, vyhnout se míči a spolupracovat se spoluhráči. Jedná se zde i o zvyšování fyzické kondice. Chlapci při hře musejí vynaložit fyzické úsilí, poněvadž hra je nutí běhat, aby mohli dosáhnou většího úspěchu. Čím se dále vyskytují od soupeře, tím mají větší šanci, že míč dokážou chytnout nebo se mu vyhnout a zabránit tak svému vybití. S chlapci se na hřiště "Bajrák,, chodí hrát basketbal, kde vedle travnatého hřiště určenému na fotbal je

i asfaltové hřiště, které je přizpůsobené k basketbalu. Vychovatel s chlapci trénuje přesnost střely na koš, obehávání soupeře, přihrávky, střelu z místa i střelu při hře. Oblíbenou hrou u chlapců je střelba na koš na vyřazovanou. Při hře se dbá na bezpečnost, protože basketbalový míč je těžší a při nepozornosti by mohlo dojít k úrazu hlavy. Basketbal patří také mezi sporty, které stmelují kolektiv.

Na Husově domově se těší velké oblibě stolní tenis. Stůl na stolní tenis je umístěn v jídelně "modrásků,.. Na Husově domově se hraje tzv. měsíční liga, která je rozdělena na pět tříd. V každé třídě je šest hráčů a chlapci hrají systémem každý s každým na dva vítězné sety. Na konci měsíce vždy nejlepší z každé třídy postoupí do vyšší a ten nejhorší sestoupí do nižší třídy. Vítězem měsíční ligy se stává vítěz první třídy. Oblíbená u chlapců je obíhaná, kde hráči postupně vypadávají, než zbydou poslední dva. Takto se hraje vždy několik kol po sobě. Třikrát do roka se chlapcům organizují velké turnaje, kde se hraje o medaile, diplomy a větší ceny v podobě sladkostí. Jedná se o turnaje velikonoční, letní a vánoční. Chlapci jsou vždy rozděleni na dvě kategorie. A to podle toho, jestli patří do klubu "Žlutásků, či "Modrásků,.. Vede se dlouhodobý žebříček chlapců ve sbírce medailí. Tyto turnaje jsou u chlapců velmi oblíbené a vždy se na ně těší. Stolní tenis přináší chlapcům mnoho pozitiv. Učí se, jak pálkou trefit správně míček a umisťovat ho na soupeřovu půlku stolu. Zdokonalují se ve všech základních úderech a vylepšují si dovednosti v této hře. Při stolním tenise je důležitý i pohyb a hlavně postřeh. Říká se, že stolní tenis je hra nervů. Chlapci se učí při hře nervy držet na uzdě. I když v některých případech je to složité. Každý z chlapců chce vyhrávat, ale ne každý má k tomu dispozice. Vychovatelé musí chlapce při hře usměrňovat a napomínat, když slyší sprostá slova, kterými si mezi sebou říkají. Když chlapci svoje nervy ovládnou, tak zjistí, že snáze se jim podaří vyhrávat zápasy. Je důležité, aby během hry dokázali být v klidu a soustředili se jen na svoje výkony. Však přes veškeré soupeření a měření vzájemných sil je nejdůležitější, aby si chlapci užili při hře hodně zábavy a vyplnili tak smysluplně svůj volný čas. V druhé jídelně je k dispozici stůl na stolní fotbálek, který chlapci využívají hlavně po obědě, když využívají chvíle, než nastane dopolední hodnocení a předávání chlapců odpoledním vychovatelům. Stolní fotbálek je dost o šikovnosti a rychlosti, která je pro hru důležitá. Jedná se o hlučnější hru, ale přináší chlapcům radost. V rámci odpoledních programů se někdy v této hře pořádají také turnaje, ale i tak tato hra v Husově domově nedosahuje takové prestiže jako stolní tenis.

Chlapci jsou vedeni k rozvoji osobnosti ve společenských i kulturních oblastech. Dvůr Králové a jeho okolí nabízí širokou nabídku pro využití volnočasových aktivit. Vychovatelé chlapce učí ke slušnému chování na veřejnosti a skrze vychovatele chlapci poznávají krásy našeho historického a kulturního dědictví. Navštěvují se zajímavá místa a památky, které by měli chlapci

znát. Např. hrady, zříceniny, muzea, rozhledny, různé památky v lesích, přehrada, či kamenné sochy v okolí. V sobotu se konají celodenní výlety, kdy vychovatel může využít k výletu autobusovou nebo vlakovou dopravu. Dále předem po domluvě může být využit služební automobil, který je většinou k dispozici. Nejvíce jsou zastoupeny asistované vycházky do přírody a turistické pěší výlety. Ty vedou turistickými trasami, kde se chlapci učí turistickým značkám a jejich značením cest. Vychovatelé mají za cíl, aby se chlapci naučili orientovat v přírodě podle značení a jednou, až budou mimo zařízení a sami si chodit cestami, tak aby se neztratili. Dále jsou využívány k asistovaným vycházkách polní, luční a lesní cesty, které nejsou označeny turistickými značkami. Vychovatel má v mobilním zařízení stáhnutou offline mapu, s kterou se člověk prostě neztratí. Ukazuje mu aktuální polohu a cesty, po kterých se má směřovat. Tyto asistované vycházky poskytují chlapcům pobyt na čerstvém vzduchu, dostatek pohybu v přírodě, dlouhé individuální rozhovory mezi chlapci a vychovatelem. Učí se, že se chodí u strany cest, jak přejít správně silnici, kde se nejčastěji používají přechody pro chodce. Dále asistované vycházky přináší chlapcům pocitu štěstí, že mohou trávit volný čas v přírodě a i nové poznatky a vědomosti, které získají o místních památkách. V lese se učí i novým dovednostem nebo si je zdokonalují. S chlapci se zapaluje oheň na místech k tomu určených, kde je ohraničené kameny ohniště. Chlapci sbírají po lese spadlé větve a zlomí je na menší kusy. Vychovatel založí oheň v ohništi a za dozoru vychovatele, tam chlapci přikládají kusy větví a udržují si oheň. Chlapci hlavně ocení, když si nad ohýnkem mohou opéci špekáčky. Někdy se i v lese staví s chlapci miniaturní domečky pro zvířátka, kde najdou většinou útočiště živočichové z řádu hmyzu. Tyto malé domečky, ale i slouží jako obydlí pro drobné hlodavce, převážně myši. Domečky se skládají z větví a spadaného listí. Chlapci jsou tak vedeni k tomu, že živočichové by se měli chránit a popřípadě jim pomoci, když se naskytne příležitost. Doře vědí, že v žádném případě se nesmí živočichům ubližovat a k přírodě se mají chovat šetrně. Vyhazování odpadků mimo koše v přírodě je pro chlapce tabu. Vychovatele je učí, že příroda se má chránit. A jakékoliv projevy, které by znečišťovaly a poškozovaly přírodu, jsou společností odmítány. Celodenní turistické výlety po okolí Dvora Králové mají podnítit zájem dětí o přírodu a historii, vést k uspokojení přirozené touhy po pohybu, zvyšování fyzické kondice a orientace v neznámém terénu. Výlet s uplatněním skupinového i individuálního přístupu směřuje k rozvoji a zlepšení vzájemných sociálních interakcí a interpersonálních vztahů mezi chlapci. Turistický výlet nabízí odreagování chlapců od každodenního standardního režimu, využití rekreačních možností pohybu mimo výchovný ústav a seznamuje chlapce s historií přilehlého okolí. Hlavním cílem je chlapcům nabídnout smysluplný program a naučit je, jak by měli aktivním způsobem využívat svůj volný čas. Mezi specifické cíle patří chlapcům prohloubit a připomenout zásady a pravidla pro pohyb a správné chování v přírodě. Pěstuje se u nich pozitivní vztah k přírodě, zvyšuje se fyzická kondice a orientace v neznámém terénu. Vychovatelé musejí brát ohled na rizika,

kteřá by se mohla během výletu vyskytnout. Chlapec by se mohl vzdálit od skupiny, mohl by se stát nějaký úraz, problémy s osobní hygienou, konflikty mezi dětmi, či s okolím. Hrozí poničení turistického značení, znečišťování přírody a odhazování odpadků. Proto vychovatel musí důkladně dohlížet na celou skupinu chlapců a vést je k pořádanému životu bez jakýkoliv závad. Proto je důležitá prevence. Vychovatel si chlapce ve skupině organizuje a důkladně má nastudovanou trasu výletu. Chlapci jsou poučeni o možném nebezpečí. Mají s sebou náhradní oblečení a toaletní potřeby. Chlapci by měli být pod neustálým dohledem vychovatele, vedeni k ekologické osvětě a v případě nevhodného chování by měli být okamžitě vychovatelem přesměrováni na chování žádoucí. Chlapci s velkou oblibou tráví svůj volný čas na budově. Aktivity uvnitř zařízení mají směřovat chlapce k rozvoji a ke zlepšení vzájemných sociálních interakcí a interpersonálních vztahů mezi chlapci. Nabízí odreagování od každodenního režimu a využití rekreačních možností pobytu na Husově domově. Chlapci se tak učí i uvnitř zařízení využívat aktivním způsobem svůj volný čas. Připomínají se pravidla, která platí při pobytu na budově. Vychovatelé nabízejí chlapcům aktivní a smysluplný způsob odpočinku v případě nuceného pobytu na budově. Může dojít k nepříznivému počasí, zhoršeného zdravotního stavu chlapce nebo nutné zdravotní izolaci. Nabízí se zde využití delšího časového prostoru pro zvládnutí náročnějších úkolů. Třeba modelování, tvoření složitějších výrobků. Jedná se o zájmové činnosti, kterými jsou cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Tyto hry mají obrovský vliv na rozvoj jejich osobnosti, na utváření životního stylu a správnou společenskou orientaci. Zároveň slouží k odreagování a odstranění únavy. Jedná se o duševní vývoj chlapců. Většinou jsou velmi klidné, pohybově i psychicky nenáročné. Zařazují se do denního režimu nejčastěji po obědě. Nejoblíbenější hrou je společenská karetní hra Prší. Jeden z vychovatelů vytvořil pro chlapce turnajový systém, který se v Husově domově ujal a stále je praktikován. Jedná se o postupné vyřazování chlapců, dokud nezbudou nejlepší tři, poté následuje finále. Dále se často s chlapci hraje Člověče nezlob se, pexeso, dáma, v ojedinělých případech šachy. Ty jsou přeci trochu náročnější a oblibě se těší i stolní hokej. Dále jsou k dispozici dostihy, puzzle, kuželky a mnoho dalších stolních her. Ve svém volném čase, zejména po večeři, využívají chlapci svých mobilních telefonů. Půjčují si i svoje sluchátka, aby se na pokoji navzájem nerušili. Mohou využívat i služeb PC. Často sledují pořady v TV a nebo jim vychovatelé stahují z internetu filmy na přání. Samozřejmě v rámci povoleného žánru. Chlapci mají zakázáno se dívat na nevhodné filmy, kde by bylo násilí nebo sexuální témata, z důvodu jejich neurologického, psychického, či psychiatrického nemocnění. Chlapci velmi rádi svůj čas tráví prostřednictvím komunikace na sociálních sítích. Udržují tak pravidelné styky se členy své rodiny a i se svými kamarády, od kterých na dočasnou dobu musejí být odloučeni. Tato činnost se u chlapců podporuje, ale bohužel v ojedinělých případech dochází k situacím, kdy toho chlapci zneužívají. Vyhledávají dívky přibližně svého věku a nebo i mladší a obtěžují je.

V takových případech je chlapci telefon odepřen a s ním i přístup na PC na takovou dobu, dokud chlapec nepochopí, že se dopustil nevhodného jednání a samozřejmě slíbí, že se toho již nedopustí. Poté je pod pravidelným dohledem vychovatele.

Když je období léta, tak k velmi oblíbeným radovánkám jednoznačně patří koupání v bazénu, který se nachází na dvorku, hned vedle budovy Husova domova. Mezi pomůcky, které jsou dovoleny při koupání patří plavky, ručníky, opalovací krém a hračky do vody. Vždy při návštěvě bazénu se vychovatel musí osobně přesvědčit o plaveckých schopnostech chlapců a rozdělit je na plavce a neplavce. Dbá se v nejvyšší možné míře na dodržování kázně a stanovených pravidel. Program ve vodě se zařazuje jen, když je teplé počasí. Vychovatel, který jde s chlapci na koupání v bazénu, tak musí být dobrý plavec, aby mohl poskytnout pomoc v případě tonutí. Odpovědná osoba může být s chlapci po celou dobu s nimi v bazénu. Vhodné je, když se jdou koupat do bazénu dvě skupiny chlapců, s nimiž jsou tudíž i dva vychovatelé. Je proto dobré, když jeden z vychovatelů je s chlapci ve vodě a druhý vychovatel je pozoruje z břehu a dává pozor, aby se nikomu nic nestalo. Chlapci jsou učeni k tomu, aby v bazénu reagovali na zvukové signály, kterých vychovatel využívá pomocí píšťalky. Chlapci vstupují do bazénu postupně. Neplavcům se dávají plovací vesty, či jiné vhodné pomůcky. Když se chlapci chovají v bazénu, či jeho okolí neukázněně, tak jsou okamžitě vychovateli vykázáni ven z vody. Vychovatelé musejí mít neustálý přehled i o chlapcích, kteří se nekoupou a jsou na břehu. Chlapcům se vštěpuje to, že když ve vodě dostanou křeč nebo se zraní, tak hlavně musí zachovat klid. Poté se v poloze na znak dostanou na břeh s nepatrnými pohyby paží či nohou.

4.4 Analýza dat otevřeného kódování

Události se vyvíjí, proto existuje analytický proces. Ve výzkumu jsem zjistil, že interakce ve formě událostí se měnila. Svědomitě jsem hledal změny podmínek a snažil se vypořádat, k jakému jednání vedly. Při výzkumu se u jednotlivých respondentů vyskytlo mnoho pojmů a vznikly následující kódy.

Kategorie

1. Organizované volnočasové aktivity v Husově domově

- míčové sporty, stolní tenis, asistované vycházky, společenské hry
2. Neorganizované volnočasové aktivity v Husově domově
 - poslouchání hudby, sociální sítě, užívání PC, četba
 3. Dodržování pravidel ve výchovném ústavu
 - dřívější večerky, omezení, režim, řád
 4. Komunikace s chlapci
 - motivace, důvěra, diskuse, rozhovor, navázání vztahů
 5. Přátelé
 - blízká osoba, důvěra, zábava, spolehnutí
 6. Fyzická kondice
 - cvičení, posilování, fotbal, asistované vycházky
 7. Smysluplné trávení volného času
 - zážitková pedagogika, poznání kultury, lidské hodnoty, krásy přírody, zábava
 8. Respekt k vychovatelům
 - vzájemná důvěra, pochopení, naslouchání, plnění pokynů,
 9. Agresivní chování chlapců
 - sebepoškozování, afekty, fyzické napadání, vulgarismy, provokace
 10. Asistované vycházky do přírody

- zdravý vzduch, zpevnování vztahů, flóra, fauna, turistické trasy

1. Organizované volnočasové aktivity v Husově domově

Jedná se o aktivity, které jsou organizovány vychovateli. Ti je pečlivě chlapcům připravují z programu Husova domova. Jedná se o míčové sporty, asistované vycházky do přírody, různé společenské a deskové hry, turnaje ve stolním tenise, či stolním fotbálku, kreslení obrázků a vytváření nástěnek. Dále vychovatelé uvedli organizovanou činnost, kdy chlapci vytvářejí výrobky, či jsou vedeni k pracovním návykům v ergoterapii.

2. Neorganizované volnočasové aktivity v Husově domově

Mezi takové aktivity v Husově domově patří ty, které vychovatelé chlapcům nemusejí přímo řídit. Využití těchto aktivit najdou chlapci v používání svého mobilního telefonu, užíváním společného PC, sledováním TV a dalších činností, které mohou ve svém volném čase provádět, bez přímého dohledu vychovatele. Můžeme uvést poslouchání hudby, komunikaci s přáteli nebo rodinou přes sociální sítě, kreslení, hraní svých soukromých her, či využití deskových her, které patří do vybavení zařízení výchovného ústavu.

3. Dodržování pravidel ve výchovném ústavu

Všichni oslovení vychovatelé dbali důraz na to, že zařízení Husova domova je výchovný ústav. Tudíž tu platí pevný režim s pravidly, která se musí dodržovat. Za jejich porušení se chlapcům ukládá omezení. To může mít podobu dočasného zákazu sledování TV, či dřívější večerky a nemít možnost získat tzv. vzornáka, což znamená menší kapesné v daném týdnu. Díky tomu jsou chlapci učeni k disciplíně a společenským hodnotám, kterých si je třeba vážit. Díky nastaveným pravidlům v Husově domově se stávají chlapci lepšími lidmi a zjišťují, že život s sebou přináší zodpovědnost, ale také toleranci a pochopení druhých lidí.

4. Komunikace s chlapci

Respondenti uvádějí, že jejich výchovné působení je obsaženo hlavně v komunikaci, kdy se s chlapci vedou obsáhlé rozhovory. Ty se týkají jejich minulosti, kdy litují svých činů,

kteří spáchali. Hledají odpuštění a i pochopení sami nad sebou, proč tak činili. Dále se rozhovory týkají přítomného dění na Husově domově, ať už jde o nějaké problémy s jinými chlapci. Chovanci rádi hovoří o svoji rodině a o své budoucnosti. Komunikace je velmi důležitá pro to, aby byl v zařízení pořádek a vše fungovalo tak, jak má. Při rozhovorech chlapci pochopí mnohé. Mnohdy poznají jiný odraz, než se jim na první pohled zdá.

5. Přátelé

Chlapci ve výchovném ústavu Husova domova si prochází náročným obdobím dospíváním. Tudíž přátelé jsou v jejich životech hodně důležití. Chlapci mají většinou přátele z míst, odkud pocházejí. Díky sociálním sítím mohou udržovat kontakty s nimi i nadále, dokud neupustí výchovný ústav a nevrátí se zpět do míst, odkud pocházejí. Navíc Husův domov je místo, kde chlapci navazují nová přátelství a díky volnočasovým aktivitám je navzájem stmelují. Ví se, že někteří chlapci po opuštění Husova domova spolu přátelské vztahy udržují a dokonce se i spolu setkávají na jiných místech. Přátelství je pouto, díky kterému je chlapcům ve výchovném ústavu lépe. Někteří si spolu pomáhají, baví se, opakují si školní dovednosti a přemýšlí o plánech do budoucnosti.

6. Fyzická kondice

Fyzická kondice je pro mnohé chlapce v Husově domově velmi důležitá. Signalizuje to jejich mužství a přirozené soupeření, které se odehrává mezi nimi. Jedná se o sportovní dovednosti a volnočasové aktivity, kterých se chlapci účastní. Vychovatelé chodí s chlapci cvičit na hřiště, které je k tomu přizpůsobené. Dále se hodně hraje fotbal, vybíjená, stolní tenis. Pro fyzickou kondici je pohybová činnost velmi důležitá. Pěší turistické výlety také berou za své. Ušlé kilometry pomáhají chlapcům s jejich fyzickou i zdravým životním stylem. Výchovný ústav u chlapců podporuje fyzickou kondici a motivuje je k lepším výkonům.

7. Smysluplné trávení volného času

Jedná se o strávený čas, který má nějaký smysl. Vychovatelé hrají s chlapci míčové sporty, protože to zvyšuje jejich fyzickou kondici, stmeluje přátelské vztahy a chlapci mají radost ze hry. Cítí se lépe, nejsou podráždění. Naopak jsou vybití a i díky tomu se v zařízení minimalizují problémy. Smysluplné trávení volného času má chlapcům ukázat, že volný čas lze trávit různými možnostmi, které jim přinesou radost ze života. I díky tomu získávají chlapci návyky pro zdravý

způsob života. To jim v budoucnu pomůže se začlenit do společnosti a stát se občany, kteří budou pro ni přínosem.

8. Respekt k vychovatelům

Aby výchovný ústav fungoval správným směrem a splnil očekávání, které se od něho očekávají, tak si vychovatelé musejí u chlapců získat respekt, tak aby chlapci plnili jejich pokyny. Vychovatel ve výchovném ústavu musí být důrazný, důsledný a hlavně spravedlivý. Měl by mít určité empatie a komunikativní dovednosti. Musí být vstřícný a umět pochopit chlapcovu situaci, ať už je jakákoliv. Měl by se chlapcům věnovat a dělat s nimi volnočasové aktivity, kterých si chlapci váží. Chlapci musí vychovatele poslouchat, ale zároveň by ho měli mít i rádi. Je na každém vychovateli, jakou si zvolí cestu, ale ta musí fungovat. Může chlapcům občas povolit nějaké hranice, ale stále to musí být s normami, která platí v Husově domově.

9. Agresivní chování chlapců

Dospívání je bouřlivé období. Proto se u chlapců projevuje i agrese. Je to vlastně jejich reflexe, jak v zařízení „přežít“. Na ztlumení chlapci užívají pravidelnou medikaci, ale i tak je potřeba s chlapci stále pracovat. Účinným nástrojem jsou rozhovory, které jsou vedeny vychovatelem. Při nich se chlapcům dostane porozumění i pochopení nad daným problémem. Chlapci využijí agresivitu při sportovní činnosti, kdy se agrese částečně odplaví. Pokud je chlapec v zařízení agresivní a vznikne mezi chlapci hádka, tak ji musí vychovatel okamžitě zastavit. Jinak by hádka mohla vyústit až ve fyzické napadení. Vychovatel si s oběma chlapci promluví, naleznou společné řešení problému a celá situace končí podáním ruky chlapců na usmířenou.

10. Asistované vycházky do přírody

Jedná se o smysluplné trávení volného času, kde vychovatelé seznamují chlapce s krásami míst naší krajiny. Chlapci jsou na čerstvém vzduchu, dochází ke zvyšování jejich fyzické kondice, zdravému životnímu stylu a rozšiřování znalostí skrz kulturní dědictví. Chlapci nejen poznávají krásy přírody, ale objevují různé památky, které se na asistovaných vycházkách objevují. Během těchto vycházek dochází ke komunikaci mezi chlapci a i vychovatelem. Husův domov podporuje zdravý životní styl a způsob života. Chlapci poznávají rostliny a živočichy a učí se, že je potřeba chránit flóru i faunu. Skrze asistované vycházky do přírody se dostává chlapcům radost ze života.

4.5 Výsledky výzkumného šetření

Praktická část bakalářské práce se zabývá problematikou trávení volného času chlapců ve výchovném ústavu v Husově domově. Předmětem výzkumného šetření bylo hlavně zjistit, jaké jsou aktuální možnosti trávení volného času chlapců v Husově domově. Dále se mělo zjistit, jaké nastávají problémy při volnočasových aktivitách a jak by se nejlépe dalo předejít možným rizikům, které mohou nastat během těchto aktivit.

Prostřednictvím otázek jsem zjistil, jaké aktivity jsou pro chlapce přijatelnější a jaké z nich se těší větší oblibě. Dále bylo zjištěno, jakými prostředky se vlastně tráví v Husově domově volný čas, tak aby byl smysluplně využíván pro rozvoj osobností chlapců. Zajímal mě subjektivní názor vychovatelů na nabízené volnočasové aktivity v Husově domově, a které z nich oni preferují. Dále jsem se jich ptal, jaké klady dané aktivity chlapcům přinášejí a jaká rizika během nich mohou nastat. Jelikož se jedná o dospívající chlapce, kteří jsou v tomto zařízení na příkaz soudu, tak se stane, že se při volnočasových aktivitách mezi chlapci objeví problémy a různé nešvary, které by měl vychovatel okamžitě vyřešit. Kdyby vychovatel takové situace nechal být a nechal tomu volný průběh, tak by se pravděpodobně stalo, že by to mezi chlapci vyústilo až ve fyzické napadení. Totiž většina chlapců nedokáže vyřešit krizové situace v klidu a po vzájemné dohodě bez pomoci vychovatele. Ten v takových případech musí okamžitě zasáhnout a uvést danou problémovou situaci do klidného režimu. Velmi důležité je, aby vychovatel dokázal situaci posoudit objektivně, bez zaujetí a co nejvíce spravedlivě.

Dále jsem zjišťoval, zda finance na pokrytí nákladů při volnočasových aktivitách jsou dostačující pro potřeby chlapců v tomto zařízení. Zda můžou být naplněny všechny takové cíle, které si vychovatelé s chlapci dají. Totiž někdy zásadní překážkou bývá nedostatek financí, přes kterou prostě nejede vlak.

Důležité je, že se chlapci ve výchovném ústavu naučí s klidnou hlavou řešit vypjaté situace, které ve svém přirozeném okolí nezvládali. Dostávali se do problémů, čímž zapříčinili svoji delikventní činnost a nakonec skončili před soudem, který rozhodl o jejich umístění do ochranné léčby. V zařízení je jim vštěpováno společenské chování na max. úrovni slušnosti tak, aby byli připraveni po odchodu z výchovného ústavu, se zapojit do každodenního života a pokud možno v rámci svých možností, být i přínosem pro společnost. Dále jsem zjistil, že mnoho chlapců pochází ze sociálně patologického rodinného prostředí a jejich výchova do té doby byla velmi nevyhovující. Dá se jednoduše říci, že byla slabá a zanedbaná. Vyskytují se tu chlapci, kteří neměli základní hygienické návyky, nevěděli co je každodenní koupel, či čištění zubů dvakrát za den. Někteří si ani nedokázali uvázat tkaničky u bot. Mnozí z nich mají problémy se čtením a psaním

nebo nedokážou spočítat příklady s jednoduchou násobilkou. Dokonce jsou tu zde i chlapci, kterým dělá problém základní počty. Vychovatelé doprovází chlapce do speciální školy, která je ve městě, vzdáleném od výchovného ústavu přibližně 2 km. Tam dochází k postupnému zlepšování chlapců v jejich výkonech a dovednostech, i když je to opravdu po malých krůčcích. Je však důležité, že alespoň malé zlepšení tam je a pomůže to chlapcům se posléze lépe orientovat ve společenském životě, kde již budou jednat sami za sebe.

Při volnočasových aktivitách je potřeba chlapcům ukázat a vysvětlit, že až odejdou z tohoto zařízení, tak budou mít také svůj volný čas a měli by ho umět nějakým smysluplným způsobem využívat. Proto se v Husově domově jedinci učí různým činnostem, aby v budoucnu měli široký spektrum možností, jak zaplnit svůj volný čas. Vychovatelům jde o to, jim ukázat cesty, jak zdravě žít, a že se můžou ve svém volnu bavit a užívat si i krásy přírody, než být zavření doma na pokoji s mobilním telefonem v ruce, či jen sledovat TV pořady. Chlapci si tak uvědomí, že v dospělosti by měli využívat svůj volný čas podobným způsobem, jakého užívají v Husově domově. Hlavně jde o to, aby chlapci opět nesešli z cesty. Vyvarovali se rizikovému chování a ve volném čase nekouřili, nepili alkoholické nápoje, či dokonce neprováděli nějakou trestní činnost. Vyvarovali se fyzického či psychického násilí, krádežím a sexuálním deliktům.

DVO1: Jaké volnočasové aktivity připravují vychovatelé chlapcům v Husově domově a jaké při nich využívají metody a formy?

TVO1: Jaké organizované volnočasové aktivity připravují vychovatelé ?

TVO2: Jaké metody a formy využívají vychovatelé ?

TVO3: Jaké z nich jsou u chlapců oblíbenější a proč ?

TVO1: Jaký přínos dají dané aktivity chlapcům do života ?

Ve výchovném ústavu ve Dvoře Králové nad Labem vychovatelé uvádějí mnoho činností, které s chlapci provádějí při volnočasových aktivitách. Nejčastější odpovědi byly jednoznačně kolektivní míčové hry. Na sport se tu bere velká váha, poněvadž chlapci se přitom uvolní a odplaví ze sebe negativní, či podrážděné vlivy, které v nich proudí. Mezi míčové sporty, které se využívají v Husově domově patří fotbal, vybíjená a basketbal. Na dopravní hřiště, které se nachází v parku se chodí hrát vybíjená a dovednostní hra, která učí chlapce trefovat cíl. Chlapci hází tenisovými míčky na vytyčený vzrostlý strom, z různých vzdáleností. A nebo se trefují míčem do pneumatik, které jsou tam k dispozici. Hod na cíl vychovatelé praktikují i v lese, na různé jehličnaté stromy.

Tato činnost slouží především jako mini hry při asistovaných vycházkách do přírody. S chlapci se podnikají různé asistované vycházky a turistické výlety. Chlapci se v lese učí zakládat oheň a s tím i pravidla, která se musí dodržovat. Tato činnost je vždy prováděna na ohraničených místech, kde je již ohniště založeno. S sebou si nosí lahve naplněné vodou, které slouží k uhašení ohniště. Jejich oblíbenou činností je opékání špekáčků. Někdy vychovatelé staví s chlapci domečky pro zvířátka, které se skládají z větví a listí. Dále vychovatelé chodí s chlapci do městského parku, kde využívají prostředků ke cvikům a zvyšování fyzické kondice. Na budově se s chlapci ve větší míře hraje stolní tenis, který se většina chlapců naučí ovládat na patričné úrovni. Dále někteří respondenti z řad vychovatelů uvedli, že se s chlapci věnují stolnímu fotbálku a stolnímu hokeji. Samozřejmě patří na budově společenské deskové a karetní hry. Mezi nejhratelnější patří karetní hra Prší a pexeso. Dále Člověče, nezlob se, dostihy a dáma. V některých případech hrají vychovatelé s chlapci i kuželky.

Hlavním a nejoblíbenějším sportem je fotbal. Ve Dvoře Králové nad Labem jsou tři různá hřiště v okolí Husova domova, na která se s chlapci může chodit hrát. Fotbal je jejich nejoblíbenějším sportem, poněvadž se vlastně jedná o sport, který je nejrozšířenější po celém světě.

Každý kluk si už od malička kope s míčem. Navíc chlapci sledují fotbalové dění, jak v České republice, tak i v evropských soutěžích. Hrají fotbalové hry na mobilních telefonech nebo i na televizi. Sledují fotbalové přenosy, takže do tohoto sportu jsou vztaženi z více hledisek. Při fotbale ventilují svoje nálady, podrážděnost, potřebu fyzického vypětí a zdravou dravost. Chlapci jsou soutěživí a potřebují si mezi sebou poměřit síly, což fotbal je na tyto potřeby ideální hrou. Navíc se chlapci při hře učí ke spolupráci a navazování vztahů. Zdokonalují se v této hře a všeobecně z ní mají radost. Fotbal je ideální hra na odpolední programy. Druhou nejoblíbenější hrou je stolní tenis. Při tomto sportu se chlapci učí držet svoje nervy na uzdě. Být slušní a vyrovnaní, i když se jim zrovna nedaří. Tento sport je velmi oblíbený, poněvadž v Husově domově je zavedena tzv. liga ve stolním tenise, která je rozdělena na 5 tříd. Každý měsíc z každé třídy nejlepší hráč postupuje a nejhorší hráč sestupuje. Součástí této ligy jsou i někteří vychovatelé. Chlapci jsou podporováni ke zdravému soutěžení. Pořádají se pro ně 3 krát ročně velké turnaje ve stolním tenise, kde chlapci mezi sebou hrají o medaile, diplomy a drobné ceny. Proto během roku v rámci ligy trénují a na turnaje se připravují, protože vlastně je to pro ně jejich "vrchol sezóny,,.

Mezi hlavní podněty při volnočasových aktivitách je samozřejmě to, aby chlapci získali přínosy do osobního života. Vychovatelé uvedli, že se chlapci naučí respektovat ostatní chlapce, díky spolupráci, kterou se mezi sebou naučí. Vychovatelé je v první řadě vedou ke slušnosti a úctě ke starším lidem, ale i k běžným občanům. Naučí se, jak smysluplně mohou trávit svůj volný čas

a zároveň mít z toho radost. Dále jsem se dozvěděl, že přínosem jsou i dovednosti a zkušenosti, které při daných aktivitách získají. Učí se dané hry a postupně se v nich zlepšují. Ale jedná se i o fyzickou kondici a posilování svalů, kterých při daných sportech postupně získávají. Dva vychovatelé uvedli, že jde o to, že se chlapci plno her naučí, např. těch deskových a karetních a mezi svými vrstevníky toho poté využijí při různých příležitostech ke shledávání. Díky tomu se i mezi nové lidi zařadí a získají nové kontakty, poněvadž společenské hry sblížují. Jeden vychovatel tvrdil, že tento fakt by mohl pomoci chlapcům ke sblížení a navázání vztahu s některou dívkou, o které většina z nich sní.

DVO2: Jakým volnočasovým aktivitám se mohou sami chlapci věnovat v Husově domově ?

TVO1: Kterým se volnočasovým neorganizovaným aktivitám se chlapci věnují v Husově domově ?

TVO2: Myslíte si, že je pro chlapce vhodné, když poslouchají hudbu s agresivními prvky, či sledují hororové filmy a jaké to může mít pro ně následky ?

TVO3: Jak mohou vychovatelé těmto nevhodným vlivům předejít, aniž by chlapcům zakazovali sledování TV, či používání PC a mobilních telefonů ?

Nejčastěji vychovatelé uváděli, že většina chlapců chtějí mít svoje soukromí. Chlapci si velmi libují, když mohou být na svém pokoji, mají tam pohodu a klid. Jejich nejoblíbenější činností je používání svého mobilního telefonu. Využívají ho ke komunikaci na sociálních sítích se členy ze své rodiny a se svými přáteli, se kterými se v současném období života nemohou fyzicky stýkat. Díky dnešní medializaci se mohou chlapci stýkat se svými bližšími pomocí virtuálního světa, což je velká výhoda, oproti minulým generacím. Chlapci dále mobilní telefon využívají ke hrám, které si na mobilní telefon stahují, ke sledování filmů, různých klipů a písniček. Často leží v posteli a poslouchají si písničky přes sluchátka. Jedná se o to, když je chlapců více na pokoji, tak aby se navzájem nerušili a nebyl na budově hluk. Dále jsem zjistil, že chlapci rádi tráví svůj volný čas požíváním PC, což mě nepřekvapilo. U počítače, který je umístěn na chodbě ve 2.patře, se sice chlapci musejí střídat, ale i tak mohou využívat služby, které PC přináší. Často jsou u počítače ve dvojicích, sledují filmy či seriály nebo hrají počítačové hry, u kterých se střídají. Tři vychovatelé uvedli, že se mezi chlapci vyskytuje pár jedinců, kteří mají vlohy ke kreativitě. Dokonce dva chlapci, kteří bydlí spolu na pokoji, tak si nakreslili a vybarvili na čtvrtku "pokoj

výrobců,, a umístili si tento nadpis na dveře. Tito chlapci stále vyrábějí výrobky, vybarvují je. Pracují s nůžky, tedy pod dohledem vychovatele. Dále používají při práci lepidlo nebo izolepu. Mají už tolik výrobků, že je jimi zaplněna většina jejich pokoje, v prostoru nad skříněmi. V zařízení je více chlapců, kteří rádi kreslí a nebo vyrábějí s vychovatelkami výzdobu v jídelnách, či na chodbách. Většinou se jedná o velikonoční nebo vánoční výzdobu. Dále někteří z chlapců si hrají s legem, kde z něho skládají různé objekty. Oblíbené je i puzzle, kde mají chlapci široký výběr. Někdy hrají společenské deskové, či karetní hry. Dva vychovatelé uvedli, že se v domově vyskytují i chlapci, kteří se ve volném čase rádi čtou knížky, ale to se jedná o výjimky.

Vychovatelé se shodli na tom, že není úplně dobře, když chlapci poslouchají hudbu nebo sledují filmy, kde se vyskytuje brutalita, či strašidelné scény. Násilí, agresivita nebo dokonce vraždy, to opravdu není vhodné, aby takové jevy chlapci sledovali. Akorát je to bude podněcovat k násilí. V tomto zařízení jsou proto, právě aby se naopak naučili ovládat hněv a zlobu. Stali se slušnými lidmi, kteří si budou vážit každého živého tvora na naší planetě. Vychovatelé uvedli, pokud se chlapci často setkávají s násilím a se scénami, kde se vyskytuje brutalita, tak si postupně na virtuální brutalitu zvykají a za nějaký čas jim přijde, že v běžném životě je něco takového normální. Zvláště velmi násilné a děsivé scény mohou u chlapců vyvolat trauma, zmatení a noční můry. Dokonce v některých případech může dojít i k pomočování. Násilné scény na chlapce mohou mít zásadní vliv. V budoucnu se mohou sami dopustit agresivního útoku, či dokonce někoho zabít, nemluvě o znásilnění dívek, ke kterým mají někteří z chlapců předpoklady a pravidelně kvůli tomuto problému užívají léky na ztlumení a uklidnění. Vše se může u chlapce jevit relativně v pořádku, dokud se v něm cosi neprobudí, počáteční bod, který odstartuje sérii situací, které mohou vést až k rapidnímu průšvihů. A vzniklé následky už nejdou vrátit zpět.

Proto je velmi důležitá prevence a vštěpování chlapcům, že násilím se nic nevyřeší. Důležité je porozumění, vzájemné pochopení a umět se mezi sebou dohodnout na daných problémech, které se běžně v životě vyskytují. Vychovatelé mi sdělili, že když se snaží tyto vlivy co nejvíce minimalizovat, tak chlapce pravidelně kontrolují, na jaké filmy se dívají nebo jaké písničky poslouchají. Jistotu vhodně vybraného filmu pro chlapce mají, když daný film na klubovně s chlapci společně sledují. Když se přijde na to, že daný chlapec sledoval horor, nebo akční filmy, kde se vyskytuje max. násilí, tak je s chlapcem na vychovatelně veden rozhovor. Je jim důkladně domluveno a vysvětleno, proč se na filmy s podobným tématem nemají dívat. Při opakovaných sledování nevhodných filmů se uloží chlapcům na kratší dobu omezení ve sledování filmů a videí na mobilních telefonech, či na PC. Jak již tu bylo sděleno, sledování filmů na klubovně, se dá relativně snadno podchytit a nastavit osu sledovaných filmů, které jsou pro chlapce vhodné.

DVO3: Jak probíhají volnočasové organizované aktivity v oblasti míčových sportů.

TVO1: Jaké míčové sporty mají chlapci nejraději a proč ?

TVO2: Jaké rizikové prvky se vyskytují u chlapců při fotbale ?

TVO3: Proč se v Husově domově hrají kolektivní sporty ?

Vychovatelé mi sdělili, že chlapci mají jednoznačně nejraději fotbal, poté vybíjenou. Fotbal a i vybíjená jsou kolektivní hry, které chlapce stmelují. Mají při nich fyzické vypětí a pomocí nich i ventilují špatnou náladu a podrážděnost, které často mívají. Sledují fotbalové přenosy na TV v živých vysíláních a poté se snaží napodobovat slavné fotbalisty. Učí se tím přihrávky a i různé kombinace, které si potom na živo na hřišti zkoušejí. Soupeří mezi sebou a postupně se v této hře zlepšují. Popohání je dopředu motivace, která spočívá v tom, aby byli ve fotbale lepšími hráči a více se jim dařilo ve hře. Úspěch je to, o co jim momentálně v životě jde, poněvadž si prožili horším obdobím a nyní to chce většina z nich napravit a stát se spořádanými občany.

Fotbal je krásná hra plná emocí, která však s sebou přináší možná rizika. Při hře hrozí chlapcům zranění. To může být způsobeno nedostatečnou rozcvičkou a protažením svalů před samotnou hrou. Podle některých vychovatelů za tímto problémem může stát i zdravotní nedostatky, stres, ale i osobní problémy. Zjistil jsem, že vychovatel musí při hře na chlapce dohlížet. Prý nejvyšší kontrolu nad chlapci získá tým, když aktivně si s chlapci fotbal zahraje. Při hře jsou chlapci neukáznění, zbrklí, mohou používat agresi, ventilují frustraci. Vychovatel díky tomu, že je součástí hry, tak už tým minimalizuje rizikové faktory, které by mohly při hře vzniknout. Snižují se fauly, chlapci si dávají větší pozor na sprostá slova. Všeobecně se hra díky tomu stává klidnější a chlapci z ní mají i větší radost a prožitky. Chlapci si užijí zábavu a vážně se nezraní. Podle zjištění se stane, že některý z chlapců přijde k nějaké modřině nebo mu jiný chlapec šlápne na nohu. To je sport a s některými riziky se vždy musí počítat. Když se jedná o lehčí zranění, tak bez problémů hned po návratu, dojde na budově k ošetření.

Od všech vychovatelů jsem obdržel takřka totožné odpovědi na otázku, proč se v Husově domově hrají kolektivní sporty. Hlavním cílem je stmelovat kolektiv, vést je ke spolupráci a vytvořit jim příjemnou atmosféru pomocí volnočasových aktivit, ke kterým se kolektivní sporty náramně hodí. Dále kolektivní sporty naučí chlapce ke komunikaci a navázání lepších vztahů mezi nimi. Usnadní jim tak si najít nové přátele. Dále mi někteří z vychovatelů sdělili, že kolektivní sporty učí chlapce k disciplíně, zdárně se jim postupně daří překonávat vlastní limity a přebírat zodpovědnost za celý tým. Poněvadž nehrají jen za sebe, ale jejich výkony ovlivňují ostatní hráče

v jejich týmu. Je důležité, když vychovatelé u chlapců oceňují jejich snahu a úsilí, což je popohání v jejich dalším rozvoji osobnosti. Jedná se o to, aby ze hry měli chlapci hlavně radost a nadšení z pohybu a kolektivní sporty pravidelně rádi hráli.

DVO4: Jak vnímají vychovatelé organizovanou volnočasovou činnost stolního tenisu ?

TVO1: Jaké metody a formy používají vychovatelé při stolním tenise ?

TVO2: Jak by se měl vychovatel zachovat, když je chlapec při stolním tenise vulgární, až agresivní ?

TVO3: Stolní tenis je hra nervů, jak to pomůže chlapcům do osobního života ?

Při dotazování vychovatelů ohledně stolního tenisu, jsem se dozvěděl, že se s chlapci využívají různé metody a formy této hry. V Husově domově je pro chlapce a i vychovatele společně zavedena tzv. LIGA ve stolním tenise, která je rozdělena na 5 tříd, rozdělených po šesti hráčích. Na konci každého měsíce vždy nejlepší hráč z každé třídy postoupí do vyšší a nejhorší sestoupí do nižší soutěže. Dále se chlapcům pořádají velké turnaje, kde se hraje o medaile. Často se chodí s chlapci hrát po večeri obíhaná, která spočívá v tom, že postupně vypadávají chlapci, až zbydou jen dva. Ti si spolu zahrají. Vítěz získá 1 bod a finalista 0,5 bodu a takto se hraje stále dokola, dokud jeden z hráčů získá 10 bodů. Poté je obíhaná ukončena a sečte se pořadí. Následuje mini turnaj, který se hraje na dvě skupiny a následně play off. Nasazení do skupin je na základě umístění z obíhané. Jeden z vychovatelů uvedl, že chodí s chlapci trénovat základní údery a herní kombinace, které poté při hře chlapci používají. Totiž trénink je důležitý. Poněvadž při něm mohou chlapci hrát bez stresu, že by zkazili některý míček. Při tréninku se učí údery, proto tam je prostor pro pokažené míčky. Chlapci si tuto skutečnost uvědomují a během tréninku hrají více uvolněněji.

Když jsou chlapci při hře vulgární nebo agresivní, tak vychovatelé mají jednoznačné postupy, jak se mají v takových případech zachovat. Z odpovědí vyplynulo, že nejdříve daného chlapce napomenou a vysvětlí mu, že se chová nevhodně. Když to nezabere, tak následuje důraznější domluva a chlapci je řečeno, že když bude v takovém nevhodném chování pokračovat, tak bude muset opustit herní místnost a bude odveden vychovatelem na jeho pokoj. Vychovatelé se snaží vulgaritu při hře okamžitě zarazit a netolerovat je. Co se týče agrese během hry, tak pomáhá s chlapcem vedený rozhovor, po kterém se chlapec uklidní.

Stolní tenis je hra nervů, tudíž je zapotřebí s chlapci pracovat, co se týče i po psychické

stránce. Pokud chlapec chce, aby se mu dařilo při hře, tak musí být vyrovnaný a nenechat se jen tak rozhodit. Nabité vědomosti, znalosti a nervy, které se daří držet na uzdě, to jsou samozřejmě vlastnosti, které chlapci použijí i ve svém budoucím životě. Někteří vychovatelé uvedli, že se chlapcům daří v osobním životě, když jim skončí ústavní výchova v Husově domově. Dokážou udržet na uzdě nervy při vypjatých situacích a rozumně je zvládají vyřešit. Vzájemnou domluvou a alternativním řešením sporu, které je výhodné pro obě strany. Chlapci jsou v Husově domově vedeni k tomu, aby se vyvarovali fyzickým konfliktům a rizikovým střetům, při kterých by jim hrozilo nebezpečí na ohrožení jejich zdraví.

DVO5: Jaké místo má turistika při volnočasových aktivitách

TVO1: Jaké turistické výlety jsou pro chlapce nejvhodnější a jaké nejoblíbenější ?

TVO2: Jaká pravidla platí pro chlapce v autobusové a vlakové dopravě ?

TVO3: Co na výletech nového chlapci poznají a co během nich se naučí ?

Z odpovědí vychovatelů vyplývá, že nejvhodnější výlety jsou pěší turistické. S chlapci se chodí převážně po lesních, polních a lučních cestách. Jedná se o krásnou přírodu, kde jsou chlapci na čerstvém vzduchu. Jsou v klidu a mezi sebou vedou rozhovory. Je dokázáno, že čerstvý vzduch a okolní krajina jim dělá dobře. Vznikají pro ně takové podmínky, které jim pomáhají s jejich duševní rovnováhou. Ovšem mezi chlapci tyto výlety nejsou nejoblíbenější. Tam patří výlety, na které se jezdí pomocí autobusové, či vlakové dopravy. Chlapci se tam s vychovatelem dostanou do jiných míst, než na která chodí v okolí Dvora Králové nad Labem.

V autobusové, či vlakové dopravě platí pro chlapce určitá pravidla, která musí dodržovat. Před nástupem do prostředku hromadné dopravy, jim je vychovatel vždy znovu připomenut. Důsledně chlapce poučí o možných rizicích a jejich předcházení. Skupina musí být v autobuse, či ve vlaku organizovaná a všichni chlapci i s vychovatelem by měli sedět pohromadě, tak aby vychovatel měl veškeré dění pod kontrolou. Chlapci jsou důkladně poučeni o daných přestupech, hlavně při vlakové dopravě. Skupina jde rychle, nezdržuje se a hlavně se drží vychovatele, který musí mít veškeré přestupy předem nastudované. V autobuse je pro chlapce zakázané jíst jakékoliv potraviny. V nutných případech je dovolené se napít z lahve, kterou každý z chlapců vlastní. Nikdo z nich nevykřikuje a když už spolu komunikují, tak šeptají. Chlapci by v autobuse, či vlaku neměli na sebe strhávat pozornost okolí. Měli by se chovat

neutrálně a podle základních pravidel slušného chování.

Chlapci na různých výletech poznávají zříceniny, muzea, hory, přehradu, údolí, ale i různé památky, mezi které patří rodné domky slavných lidí, sklepení, věže, rozhledny a další památky, které jsou dostupné veřejnosti. Naučí se, jak se mají chovat mezi lidmi a celkově na veřejnosti. Dále se chlapci naučí, jak se kupují jízdenky do autobusu a jak do vlaku, protože se oboje od sebe liší. Učí se od vychovatelů, jak se komunikuje s cizími lidmi, např. v muzeích, na zříceninách, či v jiných objektech, kde se vyskytuje průvodce nebo kastelán. Chlapci se učí smysluplnému trávení ve volném čase, který pomůže v rozvoji jejich osobnosti a přinese jim užitek do jejich budoucího života. Je potřeba, aby chlapci věděli, jak se mají správně chovat na veřejnosti.

DVO6: Jak probíhá koupání jako volnočasová aktivita ?

TVO1: Jaká pravidla platí při koupání v bazéně na dvorku Husova domova a jak je často využíván ?

TVO2: Proč se s chlapci nechodí koupat na koupaliště do města ve Dvoře Králové nad Labem ?

TVO3: Jaká pozitiva má pro chlapce venkovní koupání a jaké návyky při tom získávají ?

Když je v létě teplé počasí, tak se s chlapci chodí koupat do bazénu, který je umístěn na dvorku, vedle budovy Husova domova. Využívá se často, kdykoliv to počasí dovolí. Od vychovatelů jsem zjistil, která pravidla při venkovním koupání musí chlapci dodržovat. V první řadě se chlapci před převlečením do plavek musí řádně osprchovat. K tomuto účelu slouží sprchy, které se nachází v menší budově, hned vedle bazénu, kde se i nachází školní třída. Vzhledem k tomu, že chlapci jdou k bazénu ze sprchy bez bot, před vlastním vstupem do bazénu si opláchnou nohy v kbelíku s vodou, který je připravený u kraje bazénu. Vzhledem k dobrým vztahům se sousedy je třeba udržovat hlučnost v rozumné míře. V souvislosti s hlučností je třeba volit i vhodnou náplň programu. Pokud není odsunut kryt bazénu, je třeba dbát zvýšené pozornosti, aby nedošlo k jeho poškození. Během odpočinku vedle bazénu je také třeba bránit poškození majetku výchovného ústavu. Po ukončení programu se chlapci převlečou a uklidí po sobě šatnu a přilehlé prostory, které byly využívány. Do bazénu nesmí chlapci skákat, cákat a zbytečně plýtvat s vodou. Nesmí se navzájem potápět a provádět jiné skopičiny, které by mohly ohrozit jejich zdraví.

Během koupání se musejí chovat vhodně, podle pravidel slušného chování. Musí respektovat pokyny vychovatele a vyvarovat se zbytečných problémů.

Ptal jsem se vychovatelů, proč se s chlapci nechodí koupat na koupaliště do města ve Dvoře Králové nad Laem. Zjistil jsem, že to není možné a hned z několika důvodů. Chlapci mají stanovenou soudem ochrannou ústavní výchovu, tudíž mohou být pro okolí nebezpeční a nesmí se stýkat s jinými lidmi, než se zaměstnanci výchovného ústavu Husova domova. Jedná se o to, že by během radovánek na koupališti, se u nich mohlo projevit agresivní chování nebo sexuální touhy. Ženy a dívky v plavkách by v nich mohly probudit závadové patologické chování, které by vyústilo v problémy, což by znamenalo velké komplikace, kterých je třeba se vyvarovat. Nehledě na to, že by chlapci na koupališti mohli být neukáznění a vyrušovat běžné občany při koupání.

Chlapci se v bazénu na dvorku koupou jen v letním měsících. Tudíž se pořádně zchladí, kdy teploty dosahují na max. Je to činnost, která je baví a perfektně jim vyplní jejich volný čas. Zjišťují, jaká pravidla se musí v bazénu dodržovat. Učí se, že v bazénu nejsou jen sami a musí být tolerantní k ostatním chlapcům. Dále musí být opatrní, aby nevědomky neublížili ostatním chovancům. Přeci jen se v bazénu vyskytují v prostředí, kde mohou lehce přijít k úrazu. O to více se učí k opatrnosti a i k ohleduplnosti. Navíc chlapci získávají základní hygienické návyky, které jednou sami uplatní na koupalištích, až se zapojí zpět do společenského života.

Diskuse

V této části bakalářské práce jsem se zaměřil na hlavní výzkumnou otázku. Dále jsou zde shrnuty všechny poznatky, které jsem získal výzkumným šetřením ve výchovném ústavu v Husově domově ve Dvoře Králové nad Labem.

Hlavní výzkumná otázka byla stanovena:

Jak probíhají volnočasové aktivity chlapců v Husově domově z pohledu vychovatelů ?

Z výzkumného šetření vyplývá, že ve výchovném ústavě v Husově domově jsou všichni profesionálové, kteří vědí, jak mají s danými chlapci pracovat. Při otázkách vychovatelé působili sebevědomým dojmem a bylo na nich vidět, že dobře vědí, o čem mluví. Z rozhovorů jsem zjistil, že respondenti si uvědomují důležitost volnočasových aktivit. Díky jejich názorům a postojům jsem se dozvěděl mnoho důležitých informací, které mi pomohly pochopit problematiku volnočasových aktivit chlapců ve výchovném ústavu. Z výzkumu vyplynulo, že si chlapci uvědomují důležitost volnočasových aktivit, ale i výhody a povinnosti, které s sebou volnočasové aktivity přináší. Učí se běžným věcem a povinnostem, které do života patří. Většina chlapců je z rodinného prostředí, kde se vyskytovaly sociálně patologické jevy. Jejich vzory byli rodiče, kteří ovšem byli pro chlapce špatným příkladem. Při jejich pobytu v Husově domově jsou pro ně vzory vychovatelé, kteří jim jdou příkladem ve všech oblastech. Zjistil jsem a na vlastní oči viděl, že vychovatelé s chlapci pracují s tím nejlepším úmyslem, aby jejich výchova měla smysl a chlapci našli uplatnění v životě. Nastane chvíle, kdy chlapci budou muset výchovný ústav opustit, postavit se na vlastní nohy a začlenit se do běžného společenského života.

Z výzkumu vyplynulo, že každý vychovatel má svoje vlastní způsoby, kterými chlapcům organizuje jejich volný čas, pomocí různých volnočasových aktivit. Musím podotknout, že vychovatelé k tomuto účelu využívají široké spektrum možností, které jim výchovný ústav nabízí. Chodí hrát s chlapci míčové sporty, stolní fotbálek, stolní tenis. Důležité je, že v okolí Husova domova je několik hřišť a mnoho míst, kam mohou vychovatelé s chlapci chodit a trávit tam volný čas. Vychovatelé využívají turistické trasy a okolní krásnou přírodu na asistované vycházky a několik místních ohnišť k opékání špekáčků. U těch se vyskytují altány, které jsou výborným místem k odpočinku. Na budově se využívají společenské deskové a karetní hry, kterých je ve skříních přebytek. Pravidelně se vedou s chlapci rozhovory, které jsou velmi důležité.

Pomocí nich se chlapci vychovatelům svěřují s různými problémy. Vychovatelé je pak s nimi řeší. Někteří z chlapců nemají nikoho z rodičů a ani osou příbuznou. Proto se i vychovatel stává osobou, ke které chlapci mohou mít důvěru. V průzkumu se vychovatelé shodli na tom, že všechny aktivity, které se s chlapci v Husově domově dělají, tak jsou pro ně prospěšné a pozitivně je ovlivňují v jejich životě. Chlapci si během pobytu ve výchovném ústavu časem uvědomí, proč se vlastně ocitli v tomto zařízení. Když jim to dojde, tak se stydí za to, co spáchali a je jim to líto. Chtěli by své chyby napravit. Více se snaží, nedělají problémy, plní si svoje povinnosti. Postupně se stávají lepšími. Pracují na tom, aby je rodina zase zpátky přijala a stali se plnohodnotnými mladými lidmi, kteří najdou uplatnění ve společnosti. Podle názoru vychovatelů si v Husově domově chlapci osloví i aktivity, které předtím nevykonávali a jsou přesvědčeni, že i po odchodu z Husova domova se chlapci těmto aktivitám budou nadále věnovat. Chlapci jsou s trávením volného času ve výchovném ústavu spokojeni. Při odpoledních programech mají na výběr, s kterým vychovatelem půjdou. Na výběr mají většinou mezi některou z míčových her nebo asistovanou vycházkou do přírody.

Při výzkumu jsem zjistil, že je třeba si uvědomit, z jakého prostředí vlastně chlapci pocházejí. Jedná se o rodinné zázemí, kde nepanují dobré podmínky k výchově a rozvoji osobnosti chlapců. Většinou se jedná o sociálně vyloučené lokality. Proto jsou chlapci za jakoukoliv příležitost volnočasových aktivit rádi, které jim prostředí Husova domova nabízí. Rozmanitá nabídka volnočasových aktivit umožňuje chlapcům všestranný rozvoj jejich osobností. Právě nabídka volnočasových aktivit a činností vychovatelů, připravuje chlapce na jejich budoucí život. Díky tomu chlapci navazují vztahy, zlepšují se ve svých dovednostech a hlavně se socializují. V rámci volnočasových aktivit je v nich budována zodpovědnost sami za sebe, ale i v kolektivu.

Z rozhovorů s vychovateli je patrné, že většina chlapců je sportovně nadaných. Vychovatelé je vedou k fair play, chlapci nepodvádějí a učí se, jak přijímat prohry a dodržovat pravidla. Poněvadž je důležité umět přijmout prohru a vzít si z ní ponaučení. Navíc volnočasové aktivity se dělají s chlapci proto, aby měli z toho radost a ne, aby se hádali nebo by z toho byli rozladění. Sportovní aktivity je baví a naplňují. A nejen ty. Např. ve společenských deskových a karetních hrách nacházejí zálibu a vyžadují po vychovatelích, aby je s nimi hráli a organizovali jim v nich různé turnaje. Díky volnočasovým aktivitám chlapci přicházejí na jiné myšlenky. Získávají pocit úspěchu a uvědomují si, že konečně v něčem vynikají. Jsou šťastní, že se jim daří a i poté se chlubí svými výsledky dalším vychovatelům.

Výsledek mého výzkumného šetření hodnotím pozitivně. Přesvědčil jsem se, že chlapci vedeni v Husově domově mají prvotřídní péči od vychovatelů, ale i dalších členů, kteří patří mezi zaměstnance Husova domova. Vychovatelé opravdu nabízí chlapcům široké spektrum

volnočasových aktivit. Jejich nabídka je tak pestrá, že si vždy každý chlapec vybere tak, aby dokázal uspokojit vlastní potřeby. Díky tomu prožije krásné odpoledne a objevuje, jak se dá smysluplně trávit volný čas. Vychovatelé doufají, že se tím chlapci budou řídit i ve svém budoucím životě, až brány Husova domova opustí.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami chlapců ve výchovném ústavu v Husově domově, který je umístěn ve Dvoře Králové nad Labem. Hlavním cílem bylo zjistit, jak probíhají volnočasové aktivity chlapců v Husově domově z pohledu vychovatelů. Na začátku bakalářské práce jsem si dal jasný cíl, který se mi podařilo splnit.

Bakalářská práce obsahuje teoretickou a empirickou část. Teoretická část byla rozdělena na tři hlavní kapitoly. A to volný čas a volnočasové aktivity, dále ústavní výchova a zařízení ústavní výchovy a v poslední kapitole jsem se věnoval dospívání chlapců a jejich poruchám, které se u nich vyskytují. Empirická část je řešena kvalitativní strategií formou polostrukturovaného rozhovoru s respondenty z řad vychovatelů. Rozhovorem jako kvalitativní výzkumnou metodou zjišťujeme subjektivní názory respondenta. Dozvídáme se, jaké má vychovatel zkušenosti s chlapci a jaké metody při výchově používá. Jaké mohou nastat rizikové situace, jak správně odhadnout danou situaci a jak nejlépe danou situaci umět vyřešit. Popsal jsem prostředí Husova domova, podmínky a pravidla, která se v domově vyskytují a důkladně jsem popsal, které volnočasové aktivity vychovatelé chlapcům nabízejí.

V rámci výzkumného šetření jsem zjistil, jak probíhají volnočasové aktivity chlapců v Husově domově. Vychovatelé nabízejí chlapcům mnoho způsobů, jak smysluplně zaplnit volný čas, při kterém chlapci získávají nové znalosti, ale i dovednosti, které jednou budou moci uplatnit ve svém budoucím životě. Pomocí kvalitativní strategie formou polostrukturovaného rozhovoru jsem zjistil, že mají chlapci pro sebe dostatek volného času. Vychovatelé jim připravují programy, při kterých tento volný čas hravě zaplní. Kvalitativní metoda mi umožnila zjistit, jak z pohledu vychovatelů, chlapci ve výchovném ústavu v Husově domově tráví svůj volný čas. Výsledky ukázaly, že chlapci v Husově domově mají tu nejvyšší možnou péči. Tým profesionálních vychovatelů podle svých možností dělá max. pro to, aby se chlapci poučili ze svých omylů, uvědomili si svoje chyby a i díky volnočasovým aktivitám se stali lepšími a mohli žít jednou plnohodnotný život a být prospěšní pro společnost. Rozhovory s respondenty z řad vychovatelů měli pro mě obrovský přínos v získání nových informací a pochopení problému, který se týká volnočasových aktivit pro chlapce ve výchovném ústavu. Zjistil jsem, že chlapci v Husově domově mají stanovený pevný režim, musí dodržovat pravidla a mají širokou škálu možností, jak se ve výchovném ústavu mohou zabavit. Výsledek výzkumu byl pro mě velmi pozitivním zjištěním. Dozvěděl jsem se, že vlastně chlapci ve výchovném ústavu nestrádají, spíše naopak. Snídaně, svačiny, obědy a večere jim připravuje výborný personál v kuchyni, jaký by mohly mnohé restaurace závidět. Takže, že by chlapci měli nouzi o hlad, o tom není absolutně žádná řeč. Vychovatelé chlapcům poskytují max. péči a připravují pro ně opravdu širokou

nabídku volnočasových aktivit. Vytváří jim dočasný domov, na který do té doby chlapci nebyli zvyklí. Totiž většina z nich pochází ze sociálně patologického rodinného prostředí, kde se jim nedostávalo takové péče, aby se jim rozvíjela jejich osobnost. Chlapci byli zanedbáváni a i v některých případech vedeni k patologickým jevům. Systém ve výchovném ústavu v Husově domově je perfektně nastavený. Chlapcům se dostává individuální péče ve všech oblastech. Vychovatelé vedou chlapce ke smysluplnému trávení volného času, aby se v budoucnu vyvarovali patologickým jevům a rizikovému chování, kterého by se mohli dopustit, kdyby se třeba nudili. Touto formou získávají mnoho způsobů, jak mohou trávit svůj volný čas a mít z toho radost, aniž by se dopouštěli nějaké trestné činnosti. Navíc prostředí Dvora Králové nad Labem poskytuje hodně příležitostí pro to, jak s chlapci plnohodnotně využívat volný čas, pomocí aktivit, které jim vychovatelé připravují. V rodinném prostředí se taková nabídka volnočasových aktivit chlapcům zcela jistě nedostávala. Ve většině rodin již už nezůstávají finanční prostředky na to, aby dítě mohlo docházet na nějaký školní kroužek nebo být součástí nějakého oddílu. Sice ústavní výchova nikdy nenahradí rodinu, ale dokáže zajistit max. péči, kterou chlapci potřebují. Jedinec se naučí, jak má správně žít a jak využívat svůj volný čas, aniž by se dopouštěl některých deliktů. V Husově domově chlapci získají základy, aby mohli obstát v samostatném životě. Vychovatelé uvedli, že samozřejmě záleží i na dalších faktorech, dalším sociálním zázemí chlapce a hlavně na tom, jak se k tomu daný chovanec dokáže postavit. Po odchodu z Husova domova každý chlapec musí za sebe převzít zodpovědnost a co nejlépe podle svých možností se zapojit do společenského života. Je velmi důležité, to co se naučili ve výchovném ústavu, tak aby byli schopni si přenést do svého budoucího života a tyto poznatky zužitkovat ve svůj prospěch.

Z výzkumného šetření plyne, že má smysl nabízet chlapcům volnočasové aktivity ve výchovném ústavu. Má to pozitivní vliv pro jejich nápravu a rozvoj jejich osobnosti. Chlapci se při nich naučí nové vědomosti a poznají opravdový smysl života. Určitě je potřeba, aby se v Husově domově volnočasové aktivity zachovaly a i nadále vychovatelé s chlapci v budoucnu dělali skvělou práci, kterou s nimi provádějí v současnosti. Všechny činnosti, které vychovatelé s chlapci dělají, tak rozvíjí jejich schopnosti, učí je ke spolupráci a dobrým sociálním vztahům. V budoucnu po ukončení ústavní výchovy v Husově domově, by se měli chlapci podílet na společenském životě.

Vychovatelé se stávají pro chlapce vzory, vedou je k zodpovědnému životnímu stylu a zdravému způsobu života. Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že vychovatelé se chlapcům věnují max. úsilím, reagují na jejich potřeby a zodpovědně odvádí svoji práci. Každý vychovatel má něco, co může chlapcům dál předávat. Podniká s nimi činnosti, ve kterých sám vyniká a dobře jim rozumí. Všichni vychovatelé, s kterými jsem vedl rozhovor, tak uvedli, že pracovat v Husově domově není pro ně jen klasické zaměstnání, ale je to místo, na které se vždy těší. Ve své profesi vidí smysl

života. Jejich práce s chlapci je naplňuje a chápou ji jako životní poslání. Ve své práci jsem naplnil očekávání a splnil cíl, který jsem si na začátku bakalářské práce dal.

Zdroje

ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7178-979-8.

CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu*. Ostrava: Econom, Press, 2016, ISBN 978-80-905065-9-6.

ČESKO. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších právních předpisů. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2002. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

COHEN, Robert M.. *Nejčastější psychické poruchy v klinické praxi*. Praha: Portál, 2022, ISBN 80-7178-497-4.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha 7: Grada publishing, 2007, ISBN 978-80-247-1369-4.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-927-5.

HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-041-0.

JANIŠ, Kamil; KRAUS, Blahoslav; VACEK, Pavel. *Vybrané kapitoly z pedagogiky*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Vysoké školy pedagogické, 1998, ISBN 80-7041-890-7.

JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, ISBN 978-80-7435-534-9.

JEDLIČKA, Richard a kol. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Praha 7: Grada publishing, 2015, ISBN 978-80-247-5981-4.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-383-3.

KRAUS, Blahoslav; HRONCOVÁ, Jolana a kol. *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, ISBN 978-80-7041-896-3.

KENDÍKOVÁ, Jitka. *ADHD krok za krokem*. Praha 5: Nakladatelství Dr. Josefa Raabe, 2019, ISBN 978-80-7496-438-1.

MICHALOVÁ, Zdeňka; PEŠANOVÁ, Ilona a kol. *Determinanty inkluzivního vzdělávání dětí s ADHD*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně, 2015, ISBN 978-80-7414-934-4.

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Praha: Slon, 1999, ISBN 80-85850-76-1.

MATOUŠEK, Oldřich. *Dospívání chlapců v Čechách a na Moravě*. Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-121-5.

NOVOTNÝ, Petr. *Chemie delikvence*. Liberec: Dialog, 2006, ISBN 80-86761-45-2.

ORVIN, George H.. *Dospívání*. Praha 7: Grada publishing, 2001, ISBN 80-247-0124-3.

PACNEROVÁ, Helena. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Praha 2015. ISBN 978-80-7481-138-8.

PEETERS, Theo. *Autismus - Od teorie l výchovně-vzdělávací intervenci*. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 1998, ISBN 80-7183-114-X.

PEETERS, Christopher Gilberg Theo. *Autismus-zdravotní a výchovné aspekty*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-856-2.

PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006, ISBN 80-7315-120-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998, ISBN 80-85931-65-6.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7178-944-5.

Regionální školství: školský zákon, vyhlášky, předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání, školy a školská zařízení, dotace, školní stravování, maturity, výkon ústavní a ochranné výchovy ; Pedagogičtí pracovníci : redakční uzávěrka .. Ostrava: Sagit, 2005. ÚZ. ISBN 978-80-7488-311-8.

SPOUSTA, Vladimír. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, ISBN 80-210-1275-7.

ŠVANCAR, Zdeněk a Jana BURIÁNOVÁ. *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. Praha: VŠCHT Praha, 2005, ISBN 80-7080-573-0.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-821-X.

VÁŽANSKÝ, Mojmir. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, ISBN 80-210-0428-2.

VESELÁ, Jana. *Jak ve volném čase ?*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1997, ISBN 80--7041-146-5.

VOCILKA, Miroslav. *Autismus a možnosti výchovné práce*. Praha: Septima, 1995, ISBN 80-85801-58-2.

ZÁVĚRKOVÁ, Markéta. *Jak se žije s ADHD*. Praha 2016: Pasparta Publishing, 2016, ISBN 978-80-88163-30-5.

Seznam příloh

Rozhovor s vychovatelem

DVO1: Jaké volnočasové aktivity připravují vychovatelé chlapcům v Husově domově a jaké při nich využívají metody a formy?

TVO1: Jaké organizované volnočasové aktivity připravují vychovatelé ?

„ Turistika, zdravotvada, přírodovvda, poznání fauny a flóry, posilování a tělovýchova, fotbal, vybíjená, basketbal, stolní tenis, kuželky, plavání, různé společenské a deskové hry. ”

TVO2: Jaké metody a formy využívají vychovatelé ?

„ Pedagogické postupy podle osnov, těží z vlastních zkušeností a poznatků. Praktikují takové metody, které jsou schválené zákonem, navíc i k zásadám etického kodexu. ”

TVO3: Jaké z nich jsou u chlapců oblíbenější a proč ?

„ Nejoblíbenější je rozhodně fotbal, který chlapci hrají nejraději. Dále velké oblíbě se těší stolní tenis, kde chlapci i s některými vychovateli hrají pravidelně měsíční ligu a během roku i velké turnaje. Patří sem i turistika, poněvadž dojde k uvolnění a odreagování prostředí, kde dochází k ústavní výchově. Dále tělocvik, protože při něm dochází ke zvyšování fyzické kondice a vyplavení endorfinů, což vede k uklidňujícím účinkům. ”

TVO4: Jaký přínos dají dané aktivity chlapcům do života ?

„ Chlapci mají díky volnočasovým aktivitám možnost seberealizace ve svých psychických stavech a lépe se orientují. Získávají nové dovednosti a znalosti při různých činnostech, ve kterých se postupně zdokonalují. Získané schopnosti použijí ve svém budoucím životě, až opustí výchovný ústav v Husově domově.

DVO2: Jakým volnočasovým aktivitám se mohou sami chlapci věnovat v Husově domově ?

TVO1: Kterým se volnočasovým neorganizovaným aktivitám se chlapci věnují v Husově domově ?

„Muzikoterapii, kondičnímu cvičení, četbě knih, společenským a deskovým hrám, sledování

TV, hra s legem, malování, vyrábění různých výrobků, kuželky, puzzle.“

TVO2: Myslíte si, že je pro chlapce vhodné, když poslouchají hudbu s agresivními prvky, či sledují hororové filmy a jaké to může mít pro ně následky ?

„Vzhledem k předcházení prevence a zamezení agrese mezi chlapci, není tato činnost v souladu s výchovou chlapců v Husově domově. Mohli by se u chlapců objevit patologické jevy, které by např. vyústilo ve fyzické napadení. Chlapci by se v noci mohli pomočovat a prožívat noční můry, což by nemělo dobrý vliv, už tak na jejich psychické obtíže.

TVO3: Jak mohou vychovatelé těmto nevhodným vlivům předejít, aniž by chlapcům zakazovali sledování TV, či používání PC a mobilních telefonů ?

„Vychovatel by měl svým aktivním přístupem, monitorováním a nepravdivými pochůzkami mezi chlapci zamezit těmto vlivům. Dále je dobré, když vychovatel s chlapci sleduje na klubovně daný film. Má tak zcela pod kontrolou, na co se chlapci dívají.“

DVO3: Jak probíhají volnočasové organizované aktivity v oblasti míčových sportů ?

TVO1: Jaké míčové sporty mají chlapci nejraději a proč ?

„Fotbal, vybíjená, basketbal. Jedná se o zvyšování fyzické kondice, odreagování a relaxaci.“

TVO2: Jaké rizikové prvky se vyskytují u chlapců při fotbale ?

„Zranění, z důvodu přehnané motivace, emoční nezvládnutí prohry. Chlapci při hře můžou být dost hluční, používající vulgární slova. Mohou nastat úmyslné fauly, či zesměšňování soupeře nebo dokonce i spoluhráčů. “

TVO3: Proč se v Husově domově hrají kolektivní sporty ?

„Z důvodu zvyšování sebeovládání chlapců, stmelení kolektivu, zlepšení komunikace mezi chlapci. Možnost navázání kontaktu jednotlivého chlapce a vychovatele. Dochází ke sportovnímu vyžití, které chlapce uspokojuje.“

DVO4: Jak vnímají vychovatelé organizovanou volnočasovou činnost stolního tenisu ?

TVO1: Jaké metody a formy používají vychovatelé při stolním tenise ?

„Vychovatel při hře chlapce upozorňuje na chyby, předvádí mu správnost úderů. Chlapci sledováním vychovatele, či pokročilejších chlapců kopírují jejich styl hry. V Husově domově se hraje měsíční liga, která nikdy nemá konec. Je rozdělena na pět tříd a každý měsíc nejlepší hráč z dané třídy postupuje do vyšší a nejhorší hráč sestupuje do nižší. Dále se chlapcům během roku organizují tři velké turnaje, kde se soutěží o medaile, diplomy a ceny v podobě sladkostí. Dále se využívá metoda obíhané, kde chlapci získávají ze hry postřeh, ale i rychlost.“

TVO2: Jak by se měl vychovatel zachovat, když je chlapec při stolním tenise vulgární, až agresivní ?

„Nejprve by měl vychovatel vyhodnotit, v jakém rozpoložení se daný chlapec nachází. Zda nevhodně řečená slova jsou v souvislosti se záplem hry nebo úmyslně verbálně napadá soupeře, či ho chce zesměšnit. V žádném případě by toto závadové chování neměl vychovatel přehlédnout a naopak by se ho měl snažit korigovat.“

TVO3: Stolní tenis je hra nervů, jak to pomůže chlapcům do osobního života ?

„Zvýšení psychické odolnosti. Zjištění, že je dobré si nechat poradit od ostatních, kteří jsou již v tomto sportu zkušení. Naučí se prohrávat a motivovat k dosažení výsledků. Je důležité, že při tomto sportu se učí psychické vyrovnanosti, která se jim bude hodit v budoucím životě, když dojde ke konfliktní situaci.“

DVO5: Jaké místo má turistika při volnočasových aktivitách ?

TVO1: Jaké turistické výlety jsou pro chlapce nejvhodnější a jaké nejoblíbenější ?

„Nejvhodnější jsou turistické výlety, které mají jasný cíl. Ten je chlapcům vždy na začátku výletu vysvětlen. Je prospěšné rozdělávání ohně a opékání špekáčků. Chlapci se zároveň učí k ohni autoritu a bezpečnostní zásady při rozdělávání ohně, jeho udržování a správné hašení. Dále jsou pro chlapce vhodné výlety, na kterých poznají kulturní a historické památky z okolí.“

TVO2: Jaká pravidla platí pro chlapce v autobusové a vlakové dopravě ?

„Musí dodržovat zásady slušného chování a respektovat pokyny vychovatele. Nesmí se jít v autobusové dopravě a skupina musí sedět pohromadě s vychovatelem. Nesmí mluvit, aby nerušili ostatní cestující.“

TVO3: Co na výletech nového chlapci poznají a co během nich se naučí ?

„Chlapci na výletech poznávají kulturní, historické i místní stavební styly, různé zvykové slavnosti a kulturní akce, průmyslové i zemědělské firmy, v dané oblasti výletu. Na výletech mají možnost ochutnávat regionální výrobky. Navštěvují muzea, zříceniny, rodné domky slavných osobností, věže, rozhledny a další objekty, které se vyskytují v přírodě.“

DVO6: Jak probíhá koupání jako volnočasová aktivita ?

TVO1: Jaká pravidla platí při koupání v bazénu na dvorku Husova domova a jak je často využíván ?

„Chlapci jsou poučeni o hygieně a chování v bazénu. Následuje přísný dozor, aby se zamezilo jakémukoliv úrazu. Platí zákaz skákání ze stran bazénu. Vychovatel neustále sleduje dění v bazénu a kontroluje chlapce během koupání. Chlapci před vstupem do bazénu se nejdříve musejí osprchovat. Je přísný zákaz močení do bazénu. Chlapci se v bazénu nesmí provokovat a navzájem se potápět. Platí zákaz cákání a jiné plýtvání s vodou.“

TVO2: Proč se s chlapci nechodí koupat na koupaliště do města ve Dvoře Králové nad

Labem ?

„Z důvodu emoční nestability chlapců a zamezení možných konfliktů s obyvateli města. Proto se koupání na Tyršově koupališti ve Dvoře Králové nad Labem neuskutečňuje.“

TVO3: Jaká pozitiva má pro chlapce venkovní koupání a jaké návyky při tom získávají ?

„Dochází k otužování chlapců. Ti si uvědomují, že činnost v bazéně je fyzicky náročná. Osvojení tolerance s neplavci. Zvyšování fyzické kondice. Osvojují si hygienické návyky, které s sebou koupání v bazénu přináší. Učí se, jaké chování není v bazéně správné a jak se mají chovat, aby si užili tyto letní radovánky, aniž by dojmy z koupání kazili ostatním .“